

Logistiikan perustutkinnon perusteet

Logistiikan perustutkinnon perusteet

Perusteen nimi	Logistiikan perustutkinnon perusteet
Määräyksen diaarinumero	OPH-2764-2017
Koulutuskoodit	Logistiikan perustutkinto (381408)
Osaamisalat	Lentoasemapalvelujen osaamisala (1734) Kuljetuspalvelujen osaamisala (1733) Varastopalvelujen osaamisala (1735)
Tutkintonimikkeet	Autonkuljettaja (10030) Linja-autonkuljettaja (10119) Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja (10120) Lentoasemahuoltaja (10121) Varastonhoitaja (10031)
Voimaantulo	01.08.2018

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	7
2.1. Kuljetusalan perustason ammattipätevyys, 10 osp (400015).	7
2.2. Kuorma-auton tavarankuljetusten hallinta, 40 osp (105752).	10
2.3. Kuorma-autokuljetukset, 40 osp (105751).	17
2.4. Työkoneiden käyttö ja huolto, 15 osp (105770).	22
2.5. Kuljetusalan perustason ammattipätevyyden laajennus, 15 osp (400016).	27
2.6. Ulkomaanliikenteen kuljetukset, 15 osp (105771).	27
2.7. Taksikuljetukset, 15 osp (105763).	32
2.8. Elintarvikekuljetukset, 30 osp (105747).	38
2.9. Massatavarakuljetukset, 30 osp (105759).	42
2.10. Ympäristöhuollonkuljetukset, 30 osp (105775).	47
2.11. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008).	51
2.12. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011).	54
2.13. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009).	57
2.14. Huippuosaaajana toimiminen, 15 osp (400010).	59
2.15. Yhdistelmäajoneuvokuljetukset, 40 osp (105774).	63
2.16. Linja-auton tavarankuljetusten hallinta, 40 osp (105757).	68
2.17. Linja-autokuljetukset, 40 osp (105756).	74
2.18. Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp (105750).	79
2.19. Palveluliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp (105761).	84
2.20. Tilausajoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp (105768).	89
2.21. Terminaalitoiminnot ja lastaus, 15 osp (105767).	93
2.22. Tavarantoimitus ja säilytys, 30 osp (105766).	99
2.23. Tavarantoimitus ja lähetys, 30 osp (105764).	105
2.24. Inventointi ja saldonhallinta, 15 osp (105749).	111
2.25. Trukinkuljettajan tehtävät, 15 osp (105769).	116
2.26. Vaarallisten aineiden käsittely, 5 osp (105772).	122
2.27. Varaston tietojärjestelmät, 10 osp (105773).	127
2.28. Tavarantoimitus, 15 osp (105765).	130
2.29. Osto- ja myyntitoiminnot varastoissa, 15 osp (105760).	135
2.30. Lentotermiinalin liikennöinti ja kunnossapito, 45 osp (105753).	139
2.31. Maapalvelut ja turvallisuus, 25 osp (105758).	146
2.32. Pelastustehtävät, 10 osp (105762).	151
2.33. Lentotermiinalin huoltaminen, 15 osp (105754).	155

2.34. Ilma-aluksen kuormaaminen, 15 osp (105748).	159
2.35. Lentoliikennealueen kunnossapito, 15 osp (105755).	163
2.36. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012).	168
2.37. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013).	228
2.38. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014).	237
3. Arviointiasteikko.	261

1. Tutkinnon muodostuminen

Logistiikan perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Ammatillisista tutkinnon osista pakollisia on 90 osaamispistettä ja valinnaisia 55 osaamispistettä.

Logistiikan perustutkinto sisältää kolme osaamisalaa:

- kuljetuspalvelujen osaamisala, autonkuljettaja, linja-autonkuljettaja tai yhdistelmäajoneuvonkuljettaja
- varastopalvelujen osaamisala, varastonhoitaja
- lentoasemapalvelujen osaamisala, lentoasemahuoltaja.

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT   145 OSP
Kuljetuspalvelujen osaamisala
Autonkuljettaja
Pakolliset tutkinnon osat   90 osp
Kuljetusalan perustason ammattipätevyys, 10 osp, P
Kuorma-auton tavarankuljetusten hallinta, 40 osp, P
Kuorma-autokuljetukset, 40 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat   55 osp
Työkoneiden käyttö ja huolto, 15 osp
Kuljetusalan perustason ammattipätevyuden laajennus, 15 osp
Ulkomaanliikenteen kuljetukset, 15 osp
Taksikuljetukset, 15 osp
Elintarvikekuljetukset, 30 osp
Massatavarakuljetukset, 30 osp
Ympäristöhuollonkuljetukset, 30 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yrityksessä toimiminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa   5-15 osp
<i>Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i>
Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta   5-15 osp
<i>Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.</i>
Korkeakouluopinnot   5-15 osp
<i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i>
Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja   1-25 osp
Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja
Pakolliset tutkinnon osat   90 osp
Kuljetusalan perustason ammattipätevyys, 10 osp, P
Kuorma-auton tavarankuljetusten hallinta, 40 osp, P
Yhdistelmäajoneuvokuljetukset, 40 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat   55 osp

Työkoneiden käyttö ja huolto, 15 osp
Kuljetusalan perustason ammattipätevyyden laajennus, 15 osp
Ulkomaanliikenteen kuljetukset, 15 osp
Taksikuljetukset, 15 osp
Elintarvikekuljetukset, 30 osp
Massatavarakuljetukset, 30 osp
Ympäristöhuollonkuljetukset, 30 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yrityksessä toimiminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa   5-15 osp <i>Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i>
Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta   5-15 osp <i>Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.</i>
Korkeakouluopinnot   5-15 osp <i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i>
Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja   1-25 osp
Linja-autonkuljettaja
Pakolliset tutkinnon osat   90 osp
Kuljetusalan perustason ammattipätevyys, 10 osp, P
Linja-auton tavarankuljetusten hallinta, 40 osp, P
Linja-autokuljetukset, 40 osp, P
Lisäksi valittava yksi tutkinnon osa seuraavista   15 osp
Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp
Palveluliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp
Tilausajoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp
Valinnaiset tutkinnon osat   40 osp
Työkoneiden käyttö ja huolto, 15 osp
Kuljetusalan perustason ammattipätevyyden laajennus, 15 osp
Ulkomaanliikenteen kuljetukset, 15 osp
Taksikuljetukset, 15 osp

Terminaalitoiminnot ja lastaus, 15 osp
Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp
Palveluliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp
Tilausajoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yrityksessä toimiminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa   5-15 osp
<i>Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i>
Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta   5-15 osp
<i>Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.</i>
Korkeakouluopinnot   5-15 osp
<i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i>
Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja   1-25 osp
Varastopalvelujen osaamisala
Pakolliset tutkinnon osat   90 osp
Tavaran vastaanotto ja säilytys, 30 osp, P
Tavaran keräily ja lähetys, 30 osp, P
Inventointi ja saldonhallinta, 15 osp, P
Trukinkuljettajan tehtävät, 15 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat   55 osp
Työkoneiden käyttö ja huolto, 15 osp
Vaarallisten aineiden käsittely, 5 osp
Varaston tietojärjestelmät, 10 osp
Tavaran kuljettaminen, 15 osp
Osto- ja myyntitoiminnot varastoissa, 15 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yrityksessä toimiminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa   5-15 osp

<p><i>Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i></p>
<p>Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta   5-15 osp</p> <p><i>Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.</i></p>
<p>Korkeakouluopinnot   5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i></p>
<p>Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja   1-25 osp</p>
<p>Lentoasemapalvelujen osaamisala</p>
<p>Pakolliset tutkinnon osat   90 osp</p>
<p>Lentoasema-alueen liikennöinti ja kunnossapito, 45 osp, P</p>
<p>Maapalvelut ja turvallisuus, 25 osp, P</p>
<p>Kuljetusalan perustason ammattipätevyys, 10 osp, P</p>
<p>Pelastustehtävät, 10 osp, P</p>
<p>Valinnaiset tutkinnon osat   55 osp</p>
<p>Työkoneiden käyttö ja huolto, 15 osp</p>
<p>Lentoaseman huoltaminen, 15 osp</p>
<p>Ilma-aluksen kuormaaminen, 15 osp</p>
<p>Lentoliikennealueen kunnossapito, 15 osp</p>
<p>Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp</p>
<p>Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp</p>
<p>Yrityksessä toimiminen, 15 osp</p>
<p>Huippuosaajana toimiminen, 15 osp</p>
<p>Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa   5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i></p>
<p>Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta   5-15 osp</p> <p><i>Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.</i></p>
<p>Korkeakouluopinnot   5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i></p>

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja | 1-25 osp

YHTEISET TUTKINNON OSAT | 35 OSP

Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen laajuus on vähintään 11 osaamispistettä, matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen laajuus on vähintään 6 osaamispistettä ja yhteiskunta- ja työelämäosaamisen laajuus on vähintään 9 osaamispistettä. Lisäksi yhteisiin tutkinnon osiin tulee sisältyä valinnaisia osaamistavoitteita opiskelijan valitsemasta yhdestä tai useammasta yhteisestä tutkinnon osasta ja tutkinnon osan osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että yhteisten tutkinnon osien 35 osaamispisteen laajuus täyttyy.

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp, **P**

Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp, **P**

Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp, **P**

Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet | 9 osp

Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla tutkinnon perusteissa määrättyjä tai koulutuksen järjestäjän päättämiä muita valinnaisia osaamistavoitteita, jotka tukevat kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä tavoitteita. Valinnaisiin osaamistavoitteisiin voidaan sisällyttää myös opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita.

2. Tutkinnon osat

2.1. Kuljetusalan perustason ammattipätevyys, 10 osp (400015)

Tavoitteet

1. TURVALLISUUSSÄÄNTÖIHIN PERUSTUVA JÄRKEVÄN AJOKÄYTTÄYTYMISEN PARANTAMINEN

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

1.1 Tavoite on tuntea voimansiirron ominaisuudet sen käytön optimoimiseksi

Keskeiset sisällöt:

vääntömomenttiin, tehoon ja moottorin ominaiskulutukseen liittyvät käyrät, käyntinopeus-mittarin optimi käyttö, vaihteiston välityssuhteeseen liittyvät kaaviot.

1.2 Tavoite on tuntea hallintalaitteiden tekniset ominaisuudet ja toiminta ajoneuvon hallitsemiseksi, kulumisen minimoimiseksi ja toimintahäiriöiden ennalta ehkäisemiseksi

Keskeiset sisällöt:

Hydraulisten jarrupiirien erityisominaisuudet, jarrujen ja hidastinten käyttörajoitukset, jarrujen ja hidastimen yhteiskäyttö, nopeuden ja vaihteiston välityssuhteen yhteyden parantaminen, ajoneuvon inertian hyödyntäminen, hidastus- ja jarrutuskeinojen käyttö alamäessä, toimenpiteet toimintahäiriön varalle.

1.3 Tavoite on osata optimoida polttoaineen käyttö

Keskeiset sisällöt:

Polttoaineen käytön optimointi soveltamalla kohtien 1.1 ja 1.2 tietotaitoa.

1.4 Tavoite on osata kuormittaa ajoneuvo turvallisuussääntöjen ja ajoneuvon tarkoituksenmukaisen käytön mukaisesti

Keskeiset sisällöt:

Ajoneuvon liikkeessä vaikuttavat voimat, vaihteiston välityssuhteiden käyttö ajoneuvon kuorman ja tieprofiilin mukaan, ajoneuvon tai ajoneuvoyhdistelmän hyötykuorman määrittäminen, hyötytilavuuden määrittäminen, kuormituksen jakautuminen, akselin ylikuormituksen seuraukset, ajoneuvon vakaus ja painopiste, pakkausten ja kuormalavojen tyypit, tärkeimmät lukitusta edellyttävät tavaraluokat, kiilaus- ja lukitusmenetelmät, lukitushihnojen käyttö, lukituslaitteiden tarkistus, käsittelylaitteiden käyttö, suojapeitteiden asettaminen ja poistaminen.

1.5 Tavoite on pystyä huolehtimaan matkustajien turvallisuudesta ja mukavuudesta

Keskeiset sisällöt:

Pitkittäisten ja poikittaisten liikkeiden hallinta, tienkäytön jakaminen, sijainti ajoradalla, pehmeä jarrutus, akselinylityksen hallinta, erityisinfrastruktuurien käyttö (julkiset alueet, erikoiskaistat), turvallisen ajamisen ja kuljettajan muiden tehtävien välisten ristiriitojen ratkaiseminen, vuorovaikutus matkustajien kanssa, tiettyjen matkustajaryhmien kuljettamiseen liittyvät erityispiirteet (vammaiset, lapset)

1.6 Tavoite on osata kuormittaa ajoneuvo turvallisuussääntöjen ja ajoneuvon tarkoituksenmukaisen käytön mukaisesti

Keskeiset sisällöt:

Ajoneuvon liikkeessä vaikuttavat voimat, vaihteiston välityssuhteiden käyttö ajoneuvon kuorman ja tieprofiilin mukaan, ajoneuvon tai ajoneuvoyhdistelmän hyötykuorman määrittäminen, kuormituksen jakautuminen, akselin ylikuormituksen seuraukset, ajoneuvon vakaus ja painopiste.

2. SÄÄNNÖSTÖN SOVELTAMINEN

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

2.1 Tavoite on tuntee tieliikenteen sosiaalinen ympäristö ja siihen liittyvä säännöstö

Keskeiset sisällöt:

Kuljetusalan enimmäistyöajat; asetusten (ETY) nro 3820/85 ja (ETY) nro 3821/85 periaatteet, soveltaminen ja seuraukset; seuraamukset ajopiirturin käyttämättä jättämisestä, virheellisestä käytöstä tai väärentämisestä; tieliikenteen sosiaalisen ympäristön tunteminen: kuljettajan oikeudet ja velvollisuudet perustason ammattipätevyyden ja jatkokoulutuksen osalta.

2.2 Tavoite on tuntee tavarankuljetusta koskeva säännöstö

Keskeiset sisällöt:

Kuljetusluvut, tavarankuljetusta koskevien vakiosopimusten velvoitteet, kuljetussopimukseen kuuluvien asiakirjojen laadinta, kansainvälisten kuljetusluvut, tavarankansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta tehdyn yleissopimuksen (CRM-sopimuksen) velvoitteet, kansainvälisen rahtikirjan laadinta, rajanylitys, huolitsijat, tavaroiden mukana olevat erityisasiakirjat.

2.3 Tavoite on tuntee matkustajien kuljetusta koskeva säännöstö

Keskeiset sisällöt:

erityisryhmien kuljettaminen, bussien turvalaitteet, turvavyöt, ajoneuvon kuormitus

3. TERVEYS, TIE- JA YMPÄRISTÖTURVALLISUUS, PALVELU, LOGISTIIKKA

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

3.1 Tavoite on tiedostaa liikenteeseen ja työtapaturmiin liittyvät riskit

Keskeiset sisällöt:

Kuljetusalan työtapaturmien tyypit, tieliikenteen onnettomuustilastot, raskaiden ajoneuvojen ja linja-autojen osallisuus onnettomuuksiin, inhimilliset, aineelliset ja taloudelliset seuraukset

3.2 Tavoite on pystyä ennalta ehkäisemään rikollisuus ja salamatkustajien kuljetus

Keskeiset sisällöt:

Yleinen informaatio, seuraukset kuljettajien kannalta, torjuntatoimenpiteet, tehtävät tarkastukset, kuljettajien vastuuseen liittyvä lainsäädäntö

3.3 Tavoite on pystyä ennalta ehkäisemään fyysiset riskit

Keskeiset sisällöt:

Ergonomiaperiaatteet: riskialttiit liikkeet ja asennot, fyysinen kunto, käsittelyharjoitukset, henkilökohtaiset suojavarusteet.

3.4 Tavoite on tiedostaa fyysisen ja henkisen suorituskyvyn merkitys

Keskeiset sisällöt:

Terveellisen ja tasapainoisen ruokavalion periaatteet, alkoholin vaikutukset, lääkkeet ja muut käyttäytymiseen vaikuttavat aineet, väsymyksen ja stressin oireet, syyt ja vaikutukset, työn ja levon perusrytmin keskeinen merkitys.

3.5 Tavoite on kyetä arvioimaan hätätilanteita

Keskeiset sisällöt:

Toiminta hätätilanteessa: tilanteen arviointi, tilanteen pahenemisen estäminen, avun kutsuminen paikalle, loukkaantuneiden auttaminen ja ensiavun antaminen, toimenpiteet tulipalon varalta, raskaan tavaraliikenteen ajoneuvossa olevien ja bussimatkustajien evakuoiminen, kaikkien matkustajien turvallisuudesta huolehtiminen, väkivaltatilanteissa toimiminen, vahinkoilmoituksen laadinnan periaatteet.

3.6 Tavoite on osata käyttäytyä yrityksen imagoa tukevalla tavalla

Keskeiset sisällöt:

Kuljettajan käyttäytyminen ja yrityksen imago: kuljettajan työn laadun merkitys yritykselle, kuljettajan eri roolit, kuljettajan työssään kohtaamat henkilöt, ajoneuvon kunnossapito, työn organisointi, riidan seuraukset kaupallisella ja taloudellisella tasolla.

3.7 Tavoite on tuntee tavarankuljetusten taloudellinen ympäristö ja markkinajärjestelmä

Keskeiset sisällöt:

Tiekuljetukset suhteessa muihin kuljetusmuotoihin (kilpailu, rahtaajat), tiekuljetusten eri toimintamuodot (muiden lukuun tehtävät kuljetukset, kuljetuksiin liittyvät toiminnot), kuljetusyritysten päätyyppien ja kuljetuksiin liittyvien toimintojen organisaatiot, erityiskuljetusmuodot (säiliökuljetukset, kylmäkuljetukset jne.), alan kehitys (palvelujen monipuolistaminen, rautatie-maantiekuljetukset, alihankinnat jne.)

3.8 Tavoite on tuntee matkustajakuljetusten taloudellinen ympäristö ja markkinajärjestelmä

Keskeiset sisällöt:

Tiekuljetukset suhteessa muihin kuljetusmuotoihin (raideliikenne, yksityisautot), tiekuljetusten eri toimintamuodot, maan rajojen ylittäminen (kansainvälinen liikenne), matkustajayritysten päätyyppien organisaatiot.

Logistiikan perustutkintoon ei sisälly kuljetusalan perustason jatkokoulutusta.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelijan on suoritettava Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/59/EY maanteiden tavana- ja henkilöliikenteen kuljettajien vaatimusten mukaisesti sellaisena kuin se on viety Suomen kansalliseen lainsäädäntöön (laki 273/2007 ja asetus 640/2007). Asetuksessa 640/2007 on määritelty mm. tarkemmin määräykset ennakoivan ajon koulutuksesta.

Perustason ammattipätevyys hankkimiseen sisältyy opetusta kaikissa tässä opintokokonaisuudessa tai tutkinnon osassa luetelluissa oppi-aineissa. Tämän perustason ammattipätevyyteen liittyvän koulutustason keston on oltava 280 tuntia. Kunkin opiskelijan on saatava vähintään 20 tuntia henkilökohtaista ajo-opetusta asian-omaisen luokan ajoneuvolla, joka täyttää vähintään direktiivissä 91/439/ETY vahvistetut kouluajoneuvojen vaatimukset.

Perustason ammattipätevyys koskevaan nopeutettuun koulutukseen on sisällytettävä opetusta kaikissa tässä opintokokonaisuudessa tai tutkinnon osassa luetelluissa oppiaineissa. Sen keston on oltava 140 tuntia. Kunkin opiskelijan on saatava vähintään 10 tuntia henkilökohtaista ajo-opetusta asianomaisen luokan ajoneuvolla, joka täyttää vähintään direktiivissä 91/439/ETY vahvistetut testiajoneuvojen vaatimukset.

Direktiivin mukaiselle koulutukselle tulee olla kansallisen valvovan viranomaisen lupa.

Oppiaineluettelon osat 1.1 1.2 1.3 2.1 3.1 3.2 3.3 3.4 3.5 ja 3.6 ovat pakollisia kaikille direktiivin mukaisille tavana- ja henkilöliikenteen kuljettajille ja osat, 1.4; 2.2; ja 3.7 ovat pakollisia suoritettaessa tavaraliikenteen ammattipätevyyttä ja osat 1.5 1.6 2.3 ja 3.8 suoritettaessa henkilöliikenteen ammattipätevyyttä.

Arviointi

Koe suoritetaan, kun säädetty opetus on saatu. Koe saadaan suorittaa vaiheittain kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetussa koulutuksessa tai ammattiosaamisennäytön tai näyttötutkintosuorituksen yhteydessä, kun kysymys on mainittu lain 15 §:n 1 momentinmukaisesti järjestettävästä kokeesta. Koe on kirjallinen. Koe saadaan järjestää suullisesti ammattiosaamisennäytön tai näyttötutkinnon yhteydessä tai jos se erityisestä syystä, kuten kokelaan lukihäiriön vuoksi, katsotaan tarpeelliseksi. Kokeen on sisällettävä vähintään yksi kysymys oppiaineiden jokaista tavoitettakohden. Kokeen kaikista kysymyksistä pitää olla yhteensä vähintään 75 % oikein. Kokeen kieli on suomi tai ruotsi, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen järjestämisluvasta muuta johdu. Kokeenarvioijalla on oltava tehtävän edellyttämä asiantuntemus ja ammattitaito.

2.2. Kuorma-auton tavarankuljetusten hallinta, 40 osp (105752)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä perushuoltotoimet kuorma-autolle ja käyttää tarvittavia työvälineitä ja -menetelmiä
- tunnistaa kuorma-autoon kuuluvia hydraulikan, pneumatiikan ja sähkötekniikan laitteita ja toimintaperiaatteita
- käyttää tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgrafiikkaohjelmia
- käyttää sähköpostia ja etsiä tietoa internetistä
- toimia osana työtehtävänsä edellyttämää logistista järjestelmää
- käyttää logistiikan telemaattisia järjestelmiä
- määrittää tarvittaessa työtehtävässään rahdituspainon
- käyttää yleisimpiä kuljetusasiakirjoja
- pakata, tulkita ja tehdä yleisimpien pakkausten ja kuljetusyksiköiden merkinnät
- käyttää tavaraterminaalissa olevia apu – ja kuormankäsittelylaitteita
- vastaanottaa ja säilyttää tavaroita
- kerätä ja lähettää tavaroita
- kuormata, varmistaa ja purkaa erilaisia kappaleita säädösten ja määräysten mukaan kuorma-auton kuormatiloissa
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa tehtävissään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään yrittäjyyden ja sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia ohjeiden ja määräysten mukaisesti työtilanteissa
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- ensiapu 1-kurssia vastaavat tiedot ja taidot
- tehdä osaltaan työsopimuksen
- alansa työturvallisuusohjeet.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Terminaalitoiminnot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • punnitsee ohjattuna, kuutioi ja lavametrirtää erilaisia tavaroita • lukee ja ymmärtää kuljetusasiakirjoista keskeiset tiedot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • rahdittaa itsenäisesti yleisimpiä kuljetettavia tavaroita • käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • rahdittaa itsenäisesti yleisimpiä kuljetettavia tavaroita ja neuvoo asiakasta • käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja ja tehdä tarvittaessa sähköiset kirjaukset

Tavaran käsittely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna kestävän pakkauksen • purkaa ja vastaanottaa tavaran ohjattuna • tekee tavaran keräilyn ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa tavarat ja käyttää keskeisiä pakkausmerkintöjä ohjattuna • vastaanottaa ja sijoittaa tavaran ohjeiden mukaan • tekee tavaran keräilyn ja valmistelee tavaran kuljetusta varten ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa tavaran kuljetuksen edellyttämällä tavalla • vastaanottaa ja sijoittaa tavaran määrättyyn paikkaan • keräilee tavarat ja sijoittaa ne oikeisiin lähetyspaikkoihin

Kuormaaminen ja kuorman varmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa ohjattuna ja käyttää kuormansidontavälineitä ja haarukkavaunua valmistelee kuorma-auton kuormatilan ja kuormata sen säädösten mukaisesti varmistaa yksittäisen kappaleen määräysten mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää itsenäisesti kuormansidontavälineitä sekä ohjatusti kuormankäsittelylaitteita määräysten mukaisesti kuormaa kuorma-auton kuormatilan kuormauksen peruserätyyppien mukaisesti käyttäen soveltuvia kuormankäsittelylaitteita käyttää kollojen sijoittelua ja tuentaa kuorman varmistuksen apukeinona
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa ja käyttää kuormansidonta- ja käsittelylaitteita määräysten mukaan sekä huomioi olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön kuormaa kuorma-autoon mahdollisimman suuren hyötykuorman oikeassa purkujärjestyksessä soveltaa tarvittavia kuorman varmistuksen keinoja määräysten ja ohjeiden mukaisesti

Ajoneuvotekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osaa tunnistaa ajoneuvon huoltokohteet ja käyttää tarvittaviin toimenpiteisiin oikeita työvälineitä tunnistaa hydraulisia, pneumaattisia ja sähköisiä järjestelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> osaa suorittaa voiteluhuollon ympäristövaatimusten mukaisesti oikeilla välineillä selvittää hydraulisten, pneumaattisten ja sähköisten järjestelmien toimintaperiaatteet erilaisissa ajoneuvoissa ja työlaitteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> osaa vaihtaa yleisimpiä kulutusosia oikeilla välineillä ja menetelmillä tarkastaa ja huoltaa hydraulisia, pneumaattisia ja sähköisiä järjestelmiä erilaisissa ajoneuvoissa ja työlaitteissa

Työympäristö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pitää tarvittavat työvälineet ja asiakirjat siisteinä ja järjestyksessä sekä osaa siivota työympäristönsä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee työssä syntyneet jätteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa työssään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia valintoja

Tietotekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lähettää ja vastaanottaa sähköpostia sekä käyttää internetiä oman alansa tiedonhakuun
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee yksinkertaisia tehtäviä tekstinkäsittely-, laskentaja esitysgrafiikkaohjelmilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää yhtä oman alansa tietotekniikan sovellusta

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttäytyy ja vastata puhelimeen työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kuljetusyksiköt	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää yleisimmät kappaletavaroiden kuljetuksessa käytettävät kuljetusyksiköt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää erilaisille kappaletavaroille soveltuvat kuljetusyksiköt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee erilaisille kappaletavaroille ja kuormatiloille soveltuvat kuljetusyksiköt

Laatu- ja ympäristöjärjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää yleisimmät käytössä olevat laatu- ja ympäristöjärjestelmät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää laatu- ja ympäristöjärjestelmien peruseräatteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää laatu- ja ympäristöjärjestelmien merkityksen yrityksen toiminnassa

Yrittäjyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjattuna työssään taloudellisen työskentelyn periaatteita tietää työsopimuksen solmimisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita selvittää työsopimuksesta sopijaosapuolten oikeudet ja velvollisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työtään yrityksen taloudellisten ja laadullisten tavoitteiden suuntaisesti tuntee työsopimusosapuolten oikeudet ja velvollisuudet työmarkkinajärjestelmän osana

Riskienhallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa yksinkertaisin menetelmin kuljetusvahinkojen riskejä suorittaa ensiapukoulutuksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää säädösten velvoitteet kuljetuksen suorittajalle kuljetusvahinkotapauksissa täyttää vahinkoilmoituksen ja antaa hätäensiavun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee kuljetus- ja vastuuvakuutusten korvauseräatteen tietää miten toimia onnettomuustilanteessa

Logistiset järjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii osana työtehtävänsä edellyttämää logistista järjestelmää • tietää yleisimmät telemaattiset järjestelmät.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kuljetuslogistiikan järjestelmän peruseriaatteet • käyttää yhtä telemaattista sovellusta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja soveltaa sekä kehittää omaa toimintaansa erilaisissa logistisissa järjestelmissä • valitsee ja käyttää tehtävän edellyttämää telemaattista sovellusta.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita ja tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi • tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä valmistamalla kappaletavara-lähetysten sekä kuormaamiseen käytettävän kuorma-auton kuormatilan ja välineet sekä kuormaamalla ja varmistamalla kuorman kuljetuksen edellyttämään kuormatilaan mahdollisimman aidossa kuljetusalan ympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.3. Kuorma-autokuljetukset, 40 osp (105751)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suorittaa päivittäiset tarkastukset ja tarvittavat huoltotoimet kuorma-autolle
- käyttää työtehtävässään tarvittavia asiakirjoja
- valita työtehtävän edellyttämän kuorma-auton ja siihen soveltuvan kuormatilan
- suunnitella ja valita kuljetustehtävään soveltuvan reitin
- käyttää vähintään kahta erityyppistä kappaletavarakuljetuksissa kuormaukseen, purkamiseen ja kuljettamiseen tarvittavaa lisälaitetta ja välinettä (taka-tai sivulaitanostin, trukki, kappaletavaranosturi)
- kuormata ja purkaa kuorma-auton säädösten ja työtehtävän edellyttämällä tavalla
- kuljettaa kuorma-autoa säädösten ja määräysten mukaan (noudattaa työssään työaika-, ajoaika- ja lepoaikasäädöksiä)
- suorittaa annetun kuljetustehtävän turvallisesti, taloudellisesti ja ennakkoiden
- käyttää trukkia turvallisesti työtehtävässään
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä

- ottaa kuljetustehtävässään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatu järjestelmien vaatimuksia
- toimia asiakaspalvelutilanteissa

Lisäksi opiskelija suorittaa

- C-luokan kuljettajatutkinnon
- ADR-peruskurssin ja kokeen hyväksytysti
- kuljetusalan työturvakortin hyväksytysti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Päivittäiset tarkastukset ja huoltotoimet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa kuorma-auton liikenneturvallisuuskunnon ennen ajoon lähtöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee tarvittavat täydennykset ja toimenpiteet ennen ajoon lähtöä ja ajon päätyttyä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> seuraa kuorma-auton kuntoa ja osaa vian ilmetessä informoida korjaamohenkilökuntaa

Reittisuunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> löytää opastettuna, kartan tai navigaattorin tai molempien avulla oikean määränpään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja aikatauluttaa valitsemansa reitin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja valitsee kuljetustehtävään ja olosuhteisiin soveltuvan taloudellisen ja turvallisen reitin

Kuljetustehtävä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuormaa, varmistaa ja purkaa kuorma-auton kappaletavakuorman säädösten mukaisesti suorittaa kuljetustehtävän säädösten mukaisesti selvittää ajoneuvon ja kuorman asiakirjoista säädösten mukaisen kuormauksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuormaa, varmistaa ja purkaa kappaletavakuorman säädösten mukaisesti oikeassa purkujärjestyksessä suorittaa kuljetustehtävän turvallisesti ja säädösten mukaisesti täyttää kuljetustehtävän edellyttämiä raportteja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuormaa mahdollisimman suuren hyötykuorman oikeassa purkujärjestyksessä kuljetustehtävän edellyttämään kuorma-autoon. suorittaa kuljetustehtävän turvallisesti, taloudellisesti ja ennakoivan ajon periaatteiden mukaisesti laatii laatujärjestelmän edellyttämiä poikkeama- tai vahinkoraportteja

Lisälaitteet ja välineet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää lämmönsäätölaitteen toimintaperiaatteen ja käyttää kappaletavaran käsittelyssä tarvittavia ajoneuvossa olevia laitteita ja välineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää lämmönsäätölaitteita ja kappaletavaran käsittelyssä tarvittavia työkoneita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa ja käyttää lämmönsäätölaitteita ja työkoneita määräysten mukaan ja huomioida olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttäytyy ja vastaa puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turvallinen kuljettaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti säädösten edellyttämällä tavalla ja ottaa huomioon fysiikan lakien vaikutuksen kuljetustehtävän suorittamiseen tietää maksimiajoajat sekä minimilepoajat vuorokaudessa ja käyttää ajopiirturia oikein tunnistaa ennakoivan ajon periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää henkilöiden ja tavaran luvanvaraiseen kuljettamiseen ja näihin käytettäviin ajoneuvoihin liittyvät säädökset tietää keskeiset ajo- ja lepoaikasäädökset sekä keskeiset työaikasäädökset ja soveltaa niitä työssään ymmärtää ennakoivan ajamisen turvallisuusvaikutukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää tiekuljetussopimuslain perusasiat ja osaa soveltaa säädöksiä sekä fysiikan lakeja työssään erilaisissa tilanteissa suunnittelee ja aikatauluttaa työtehtävänsä ottaen huomioon ajo- ja lepoaikasäädökset sekä työaikasäädökset suorittaa oman työtehtävänsä ennakoivan ja taloudellisen ajon periaatteita noudattaen.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla päivittäiset huolto- ja tarkastustoimet ajoneuvolle sekä kuljettamalla kuorma-autolla kappaletavarakuorman. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.4. Työkoneiden käyttö ja huolto, 15 osp (105770)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tarkistaa käyttämänsä työkoneen käyttökelpoisuuden ja turvallisuuden sekä tehdä tarvittavat toimenpiteet
- suorittaa päivittäiset huoltotoimet ja tehdä koneen ylläpitohuoltotoita käyttöohjeen mukaisesti sekä huolehtia koneen siisteydestä ja puhtaudesta
- valita ja kiinnittää työkoneen varusteet työtehtävän mukaisesti
- tehdä työkoneella perustehtäviä ja ottaa huomioon muuttuvien olosuhteiden asettamat vaatimukset tehtävän aikana
- yleisimpien ajettavien työkoneiden (kaivukoneet, kuormaajat, traktorit ja kuljetusvälineet) käytön perusasiat
- työskennellä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti sekä käyttää henkilökohtaisia suojavaikkeitä ja noudattaa työturvallisuusohjeita
- suorittaa noston kuormauslaitteella turvallisia menetelmiä käyttäen
- toimia merkinantajana nostoissa
- määrittää taakan painon ottaa huomioon kuormattavan kohteen kantavuuden
- lajitella huollossa syntyvät jätteet ja työtehtävässä esiin tulevat kierrätyskelpoiset materiaalit.

Lisäksi opiskelija

- suorittaa T-luokan ajokortin.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa logistiikka-alan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa logistiikka-alan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu logistiikka-alan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinta

Työkoneen käyttökelpoisuus ja turvallisuustarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa ohjatusti työkoneen käyttökelpoisuuden ja turvallisuuden täydentää nestemäärät ohjeiden mukaan puhdistaa koneen ja suorittaa ennakoivaa huoltoa ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa työkoneen käyttökelpoisuuden ja turvallisuuden käyttöohjekirjaa apuna käyttäen täydentää nestemäärät käyttöohjeen mukaisesti sekä huomaa selvät viat tai poikkeamat puhdistaa koneen ja suorittaa ennakoivaa huoltoa annettujen ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti käyttökelpoisuustarkastuksen ja korjata havaitsemansa virheet tunnistaa tehtävän suorittamisen estävät viat sekä tarkastaa työkoneen ja varusteet tehtävän suorituksen jälkeen huolehtii koneen puhdistamisesta ja ennakoivan huollon suorittamisesta olosuhteiden mukaan

Työvälineiden valinta, työkoneen varustelu ja työkoneella työskentely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> vaihtaa ja käyttää koneen työlaitteita ohjattuna tekee työkoneella ohjatusti yksinkertaisia työtehtäviä helpoissa olosuhteissa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> vaihtaa ja käyttää koneen työlaitteita annettujen ohjeiden mukaan sekä pyrkii toimimaan siten, että koneelle tai varusteille ei aiheudu vahinkoja tekee työkoneella yksinkertaisia tehtäviä ohjeiden mukaisesti pyrkien esteettisesti hyvään lopputulokseen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vaihtaa, säätää ja käyttää koneen työlaitteita työvaiheiden mukaan tekee työkoneella yksinkertaisia tehtäviä itsenäisesti sekä pyrkii esteettisesti hyvään lopputulokseen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ohjekirjojen käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • paikantaa päivittäiset voitelukohteet käyttöohjekirjan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • paikantaa voitelu- ja huoltokohteet käyttöohjekirjan avulla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • paikantaa voitelu- ja huoltokohteet sekä valitsee tarvittavat aineet ja materiaalit käyttöohjekirjan avulla

Työkoneita ja niiden käyttöä koskeva lainsäädäntö ja määräykset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee kuljettajaa ja työkoneen liikennekelpoisuutta koskevat määräykset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee työkoneen kuljettamista koskevan lainsäädännön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee työkoneen kuljettamista koskeva lainsäädännön ja suorittaa tarvittaessa työkoneen kuljettamiseen tarvittavan ajo-oikeuden (T-kortti)

Työkoneen varusteet ja lisälaitteet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pystyy ohjattuna valitsemaan oikeat työlaitteet tehtävää varten.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee oikeat työlaitteet ja varusteet työtehtävää varten.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ominaisuuksiltaan soveltuvimman työkoneen ja työlaitteet tehtävän suorittamista varten.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveyden turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta • noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi • havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää taakan painon ja kuormauskohteen kantavuuden ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää taakan painon ja kuormauskohteen kantavuuden ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää taakan painon ja kuormauskohteen kantavuuden sekä ajoneuvoa kuormattaessa suurimman sallitun kuorman itsenäisesti

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjattuna omaa työtään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa työtään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä työkoneen käyttöön liittyvää työtä valitulle konetyypille tyypillisessä työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.5. Kuljetusalan perustason ammattipätevyyslaajennus, 15 osp (400016)

Ammattitaitovaatimukset

Tavaraliikenteen opiskelijat, jotka laajentavat tai muuttavat toimintaansa harjoittaakseen henkilöliikennettä tai päinvastoin ja joilla on ammattitaitoa osoittava todistus (CAP), vapautetaan perustason ammattipätevyyttä koskevien yhteisten osien suorittamisesta uudelleen ja heidän on suoritettava vain uuden pätevyyden edellyttämät erityiset osat. Tällöin koulutuksen keston on oltava 70 tuntia, joista 5 tuntia on henkilökohtaista ajo-opetusta.

Osat, 1.4; 2.2; ja 3.7 ovat pakollisia suoritettaessa tavaraliikenteen ammattipätevyyttä ja osat 1.5; 1.6; 2.3; ja 3.8 suoritettaessa henkilöliikenteen ammattipätevyyttä. Katso 2.1.1

Opiskelija osaa liikennöidä turvallisesti, jotta voi suorittaa ajo-oikeuden lisäyksen tutkinnon vastaanottajan kriteereiden mukaisesti.

Arviointi

Koe suoritetaan, kun säädetty opetus on saatu. Koe saadaan suorittaa vaiheittain kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa tai ammattiosaamisen näytön tai näyttötutkintosuorituksen yhteydessä, kun kysymys on mainitun lain 15 §:n 1 momentin mukaisesti järjestettävästä kokeesta. Koe on kirjallinen. Koe saadaan järjestää suullisesti ammattiosaamisen näytön tai näyttötutkinnon yhteydessä tai jos se erityisestä syystä, kuten kokelaan lukihäiriön vuoksi, katsotaan tarpeelliseksi. Kokeen on sisällettävä vähintään yksi kysymys oppiaineiden jokaista tavoitetta kohden. Kokeen kaikista kysymyksistä pitää olla yhteensä vähintään 75 % oikein. Kokeen kielet ovat suomi tai ruotsi, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen järjestämisluvasta muuta johdu. Kokeen arvioijalla on oltava tehtävän edellyttämä asiantuntemus ja ammattitaito. Opiskelija suorittaa ammattipätevyyden laajennuksen aiheesta riippuen joko C/CE tai D1/D luokan ajo-oikeuden.

2.6. Ulkomaanliikenteen kuljetukset, 15 osp (105771)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- huolehtia kaluston kunnosta
- käyttää työtehtävässään tarvittavia asiakirjoja
- toimia tullissa säädösten, määräysten ja ohjeiden mukaan
- suunnitella ja valita kuljetustehtävään soveltuvan reitin
- toimia meri- tai rautatiekuljetuksissa tai molemmissa säädösten ja operaattorin ohjeiden mukaisesti
- suorittaa annetun kuljetustehtävän kuorma-autolla tai yhdistelmäajoneuvolla tai linja-autolla kuljetusreitillä olevien maiden säädösten ja määräysten mukaan
- käyttää tarvittaessa englannin kieltä
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa kuljetustehtävässään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- toimia erilaisissa kulttuuriympäristöissä.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ulkomaanliikenteenkuljettajan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ulkomaankuljettajan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Kaluston huolto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee tarvittavat päivittäiset huoltotoimet käytössään olevalle ajoneuvolle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> järjestää tarvittaessa kuljetustehtävän aikanakin ajoneuvon tarvitseman huollon, pesun tai korjauksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> seuraa aktiivisesti ajoneuvon kuntoa ja sovittaa huoltoohjelman ja kuljetustehtävät toisiinsa

Asiakirjat ja tulli	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää kuljetusreitillään tarvitsemiaan asiakirjoja säädösten ja määräysten mukaan ja noudattaa kuljetustehtävän edellyttämiä ohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee tullipassitusmenettelyt ja toimii niiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käsittelee, tarkastaa ja arvioi kuljetustehtävän edellyttämiä asiakirjoja eri kuljetustehtävän vaiheissa

Reittisuunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> löytää opastettuna kartan tai navigaattorin tai molempien avulla oikean määränpään sekä huolehtii käyttämänsä ajoneuvon laivaamisesta tai rautatiekuljetuksesta tai molemmista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee reitin, huomioida merikuljetuksen tai rautatiekuljetuksen tai molempien vaikutukset aikatauluihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja valitsee kuljetustehtävään ja olosuhteisiin soveltuvan taloudellisen ja turvallisen reitin

Kuljetustehtävä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetustehtävän käyttämällään kalustolla siten, että se täyttää kuljetustehtävän vaatimukset ja kauttakulkumaiden sekä määräämään säädökset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • huomioi eri maiden ja alueiden työaikojen ja liikenteen vaikutukset kuljetustehtävän suorittamiseen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää joustavasti eri maiden säädöksiä kuljetustehtävässään

Englannin kieli	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu työtehtävänsä edellyttämistä keskustelutilanteista englannin kielellä välttävästi ja ymmärtää englanninkielisten kuljetusasiakirjojen kuormaa ja kuljetusohjeita koskevat tiedot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu työtehtävänsä edellyttämistä keskustelutilanteista englannin kielellä hyvin ja ymmärtää englanninkielisten kuljetusasiakirjojen kuljetustehtävää koskevan sisällön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu työtehtävänsä edellyttämistä keskustelutilanteista englannin kielellä erinomaisesti ja ymmärtää englanninkielisten asiakirjojen sisällön hyvin tai käyttää jotakin toista vierasta kieltä kuljetustehtävää suorittaessaan

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy ja toimii eri kulttuureissa asiallisesti ja kohteliaasti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa erilaisten kulttuurien vaikutuksen huomioon työtehtävän suunnittelussa ja aikataulussa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on aloitteellinen sekä arvioi saapumisaikansa asiakkaalle ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kansainväliset säädökset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee kuljetusreitillään olevien maiden maksimipainot, sallitut ajonopeudet ja ajokiellot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> huomioi eri maiden kansallisten säädösten vaikutukset kuljetustehtäväänsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää eri maiden kansallisia säädöksiä kuljetustehtävässään

Kansainväliset sopimukset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osaa käyttää T-dokumenttia ja TIR-carnetia kuljetustehtävässään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee kuormatilojen sinetöintikelpoisuusvaatimukset ja tullisinetöintiä edellyttävät kuljetukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee TIR-yleissopimuksen periaatteet ja niiden käytön kuljetustehtävässään

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä kuljettamalla kuorma-autolla tai ajoneuvoyhdistelmällä tavaroita tai linja-autolla henkilöitä ulkomaanliikenteessä tai opiskelija osoittaa ammattitaitonsa valmistelemalla ja suunnittelemalla ulkomaille suuntautuvan kuljetustehtävän karttojen, aikataulujen ja tullissa tarvittavien asiakirjojen sekä muun materiaalin avulla. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.7. Taksikuljetukset, 15 osp (105763)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta taksiliikenteestä
- toimia erilaisien asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutustilanteessa alan eettisten ohjeiden mukaan
- kuljettaa taksia asiakasystävällisesti
- vastaanottaa ja vastata kutsuun sekä osaa toimia ennakkokutsutilanteessa
- käyttää käytössä olevaa taksamittarijärjestelmää sujuvasti asiakkaan maksaessa eri maksutavoilla
- taksiliikenteessä yleisesti käytössä olevien lipputuotteiden käsittelyn
- tehdä tilityksen
- toimittaa löytötavarat asianmukaiseen paikkaan
- käsitellä ja kuljettaa rahtia taksissa
- kuljettaa taksia turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajo-olosuhteissa
- toimia tilanteen mukaisesti ristiriita- ja konfliktitilanteissa
- määrittää taksinkuljettajan työ- ja lepoajat sekä osaa käyttää niihin liittyviä laitteita tai asiakirjoja
- kertoa pääpiirteittäin taksiyrityksen tulo- ja menorakenteen
- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisen tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia ajovuorolistojen edellyttämällä tavalla
- suorittaa taksinkuljettajan ammattipätevyyskokeen
- toimia annettujen ohjeiden ja säädösten mukaan koululaiskuljetuksissa taksiliikenteessä.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Taksin ajoon lähtötarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastaa ennen ajoon lähtöä ohjekirjan mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoon lähtötarkastukset itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • korjaa tarkastuksessa havaitut puutteet ja tekee tarvittavat täydennykset asianmukaisesti

Asiakaspalvelu taksiliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii perusasiakaspalvelutilanteessa asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tiedottaa, neuvoa ja opastaa eri asiakasryhmiä palveluja vuorovaikutustilanteessa sujuvasti • jättää asiakkaan turvallisesti ja ohjeiden sekä määräyksien edellyttämällä tavalla

Taksamittarin ja taksapäätöksen käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee taksamittarin peruskäytön ja tietää taksapäätöksen sisällön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää taksamittaria lähes itsenäisesti ja tunnistaa erilaiset lipputuotteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oikein ja sujuvasti yleisesti käytössä olevaa taksamittarijärjestelmää sekä myy ja käsittelee erilaisia lipputuotteita

Tavarankuljetus taksiliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa ohjattuna rahtia taksissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa lähes itsenäisesti rahtia ja käyttää niihin kuuluvia asiakirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa rahtia ja käyttää niihin kuuluvia asiakirjoja ja informoi asiakasta tavarankuljetuksesta taksissa

Koululaiskuljetukset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa koululaiskuljetuksiin liittyvät vaaratilanteet, mutta vaatii opastusta niiden välttämiseksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ennakoiden ja vaaratilanteita välttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii koululaiskuljetuksista annettujen säädöksen ja ohjeiden mukaisesti

Kutsu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • vastaanottaa kutsun ja vastaa siihen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • vastaanottaa kutsun ja vastaa siihen sekä tunnistaa asiakkaan erityistarpeet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ennakkokutsutilanteessa ja huomioida asiakkaan erityistarpeet

Turvallinen ja taloudellinen ajo	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa taksinkuljettajan ajoluvan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa taksia itsenäisesti erilaisissa liikenneympäristöissä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa taksia turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lainsäädäntö, ohjeet ja määräykset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää ja noudattaa ajo- ja lepoajoista annettuja määräyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimia lähes itsenäisesti taksiliikennettä ohjaavien säädösten mukaan liikenteessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii itsenäisesti kaikkien määräysten ja ohjeiden mukaisesti liikenteessä sekä toimittaa edelleen löytötavarat

Toiminta konflikti tilanteissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti ristiriita ja reklamaatiotilanteessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää pääosin heitteillejättöä koskevat säädökset ja järjestyksen pitämiseen liittyvät toimet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää säädökset ja toimii oikein erilaisissa ristiriitatilanteissa taksiliikenteessä

Taksiliikenteen yrittäjälähtöisyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pyrkii toimimaan myönteistä yrityskuvaa edistäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii myönteistä yrityskuvaa edistäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää taksiliikenteeseen vaikuttavien tulojen ja kustannuksien perusteet ja pyrkii vaikuttamaan myönteisesti niihin omalla toiminnallaan

Koululaiskuljetuksien säädökset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää LVM asetuksen, mutta ei pysty soveltamaan asetusta käytännössä ilman ohjausta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii pääsääntöisesti LVM:n asetuksen mukaisesti, mutta tarvitsee vielä ohjausta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii LVM antaman asetuksen mukaisesti koululaiskuljetuksissa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita, tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla henkilö- tai tavarankuljetuksen tilauksen mukaisesti. Hän ajaa tilausajosuorituksen vähintään B-luokan ajoneuvolla. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.8. Elintarvikekuljetukset, 30 osp (105747)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella ja valita kuljetustehtävään soveltuvan reitin
- kuormata ja purkaa kuorma-auton tai ajoneuvoyhdistelmän elintarvikkeilla säädösten ja työtehtävän edellyttämällä tavalla
- kuljettaa kuorma-autoa tai ajoneuvoyhdistelmää säädösten ja määräysten mukaan työtehtävän edellyttämässä olosuhteissa
- suorittaa annetun kuljetustehtävän
- käyttää elintarvikekuljetuksissa kuormaukseen, kuljettamiseen ja purkamiseen tarvittavia lisälaitteita ja välineitä
- tunnistaa ja erottaa toisistaan eri elintarvikelajit (pakaste, tuoretavara, vihannekset)
- käyttää erilaisia lämmönsäätölaitteita
- tarkastaa ja säätää elintarvikkeiden kuljetus- ja varastointilämpötilat
- selvittää elintarvikekuljetukseen liittyvät viranomaiset ja viranomaistoiminnan
- erilaisia kuormaustapoja kuormatessaan eri elintarvikelaatuja samaan kuormatilaan
- käyttää lämmönseurantalaitteiden taltioimislaitteita
- käyttää työtehtävän edellyttämiä telemaattisia sovelluksia
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa kuljetustehtävässään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia asiakaspalvelutilanteissa

Lisäksi opiskelija suorittaa

- hygieniaopin edellyttämän koulutuksen.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Reittisuunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • löytää opastettuna kartan tai navigaattorin tai molempien avulla oikean määränpään • tekee kylmälaitteille tarvittavat tarkastukset ohjattuna ennen kuormausta • suorittaa elintarvikekuljetustehtävän säädösten mukaisesti • selvittää kuorma-auton tai ajoneuvoyhdistelmän asiakirjoista säädösten mukaisen kuormauksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee valitsemansa reitin ja purkupaikat • tekee kylmälaitteille tarvittavat tarkastukset ennen kuormausta • suorittaa elintarvikekuljetustehtävän turvallisesti ja säädösten mukaisesti • täyttää kuljetustehtävän edellyttämiä raportteja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valitsee kuljetustehtävään ja olosuhteisiin soveltuvan taloudellisen ja turvallisen reitin • kuormaa kuljetustehtävän edellyttämään kuormaautoon tai ajoneuvoyhdistelmään mahdollisimman suuren hyötykuorman erilaisilla elintarvikelajeilla • suorittaa elintarvikekuljetustehtävän turvallisesti, taloudellisesti ja ennakoivan ajon periaatteiden mukaisesti • laatii laatujärjestelmän edellyttämiä poikkeama- tai vahinkoraportteja

Lisälaitteet ja välineet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää elintarvikkeiden käsittelyssä ja kuljetuksessa tarvittavia ajoneuvossa olevia peruslaitteita ja välineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää elintarvikkeiden käsittelyssä ja kuljetuksessa tarvittavia ajoneuvossa olevia erikoislaitteita ja välineitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastaa ja käyttää ajoneuvossa olevia laitteita ja välineitä määräysten mukaan sekä huomioida olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy ja vastaa puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turvallinen kuljettaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti säädösten edellyttämällä tavalla ja ottaa huomioon elintarvikelajien vaikutuksen kuljetustehtävän suorittamiseen • tietää maksimiajoajat sekä minimilepoajat vuorokaudessa ja käyttää ajopiirturia oikein • tunnistaa ennakoivan ajon periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää elintarvikelajien kuljettamiseen ja näihin käytettäviin ajoneuvoihin liittyvät säädökset • tietää keskeiset ajo- ja lepoaikasäädökset sekä keskeiset työaikasäädökset ja soveltaa niitä työssään • ymmärtää ennakoivan ajamisen turvallisuusvaikutukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee oikeat kuljetuslämpötilat sekä soveltaa työhön kuuluvia säädöksiä ja fysiikan lakeja erilaisissa työtilanteissa • suunnittelee ja aikatauluttaa työtehtävänsä ottaen huomioon ajo- ja lepoaikasäädökset sekä työaikasäädökset • suorittaa oman työtehtävänsä ennakoivan ja taloudellisen ajon periaatteita noudattaen

Lainsäädäntö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää kuljetusta koskevan elintarvikelainsäädännön.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työssään lainsäädännön ohjeita ja määräyksiä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tietää elintarvikekuljetukseen liittyvät viranomaiset ja viranomaistoiminnan (esim. laadunvalvonnan velvoitteet).

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi • tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla kuorma-autolla tai ajoneuvoyhdistelmällä elintarvikekuljetustehtävän. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.9. Massatavarakuljetukset, 30 osp (105759)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella ja valita kuljetustehtävään soveltuvan reitin

- kuormata ja purkaa kuorma-auton tai ajoneuvoyhdistelmän massatavaroilla säädösten ja työtehtävän edellyttämällä tavalla
- kuljettaa kuorma-autoa tai ajoneuvoyhdistelmää säädösten ja määräysten mukaan työtehtävän edellyttämässä erityisolosuhteissa
- suorittaa annetun kuljetustehtävän
- käyttää massatavarakuljetuksissa kuormaukseen, kuljettamiseen ja purkamiseen tarvittavia lisälaitteita ja välineitä
- tunnistaa ja erottaa toisistaan eri massatavaralajit ja niiden ominaisuudet
- käyttää työtehtävän edellyttämiä telemaattisia sovelluksia ja kuormavaakoja
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa kuljetustehtävässään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia asiakaspalvelutilanteissa.

Lisäksi opiskelija

- suorittaa tieturvakoulutuksen.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Reittisuunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • löytää opastettuna kartan tai navigaattorin tai molempien avulla oikean määränpään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee valitsemansa reitin ja purkupaikat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valitsee kuljetustehtävään ja olosuhteisiin soveltuvan taloudellisen ja turvallisen reitin

Kuljetustehtävä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuormaa, varmistaa ja purkaa kuorma-auton tai yhdistelmäajoneuvon massatavarakuorman säädösten mukaisesti • suorittaa massakuljetustehtävän säädösten mukaisesti • selvittää kuorma-auton tai ajoneuvoyhdistelmän asiakirjoista säädösten mukaisen kuormauksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuormaa, varmistaa ja purkaa kuorma-auton tai yhdistelmäajoneuvon turvallisesti ja täsmällisesti • suorittaa massakuljetustehtävän turvallisesti ja säädösten mukaisesti • täyttää kuljetustehtävän edellyttämiä raportteja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuormaa kuljetustehtävän edellyttämään kuormaautoon tai yhdistelmäajoneuvoon mahdollisimman suuren hyötykuorman erilaisilla massalajeilla • suorittaa massakuljetustehtävän turvallisesti, taloudellisesti ja ennakoivan ajon periaatteiden mukaisesti • laatia laatujärjestelmän edellyttämiä poikkeama- tai vahinkoraportteja

Lisälaitteet ja välineet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää massatavaran käsittelyssä ja kuljetuksessa tarvittavia ajoneuvossa olevia laitteita ja välineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää massatavaran käsittelyssä tarvittavia työkoneita ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastaa ja käyttää ajoneuvossa olevia laitteita ja välineitä sekä työkoneita määräysten mukaan ja huomioida olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy ja vastata puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pukeutuu ja toimia asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turvallinen kuljettaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti säädösten edellyttämällä tavalla ja ottaa huomioon massatavaralajien vaikutuksen kuljetustehtävän suorittamiseen • tietää maksimajoajat sekä minimilepoajat vuorokaudessa ja käyttää ajopiirturia oikein • tunnistaa ennakoivan ajon periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää massatavaran kuljettamiseen ja näihin käytettäviin ajoneuvoihin liittyvät säädökset • tietää keskeiset ajo- ja lepoaikasäädökset sekä keskeiset työaikasäädökset ja soveltaa niitä työssään • ymmärtää ennakoivan ajamisen turvallisuusvaikutukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja erottaa toisistaan eri massatavaralajit ja niiden ominaisuudet ja osaa soveltaa säädöksiä sekä fysiikan lakeja työssään erilaisissa tilanteissa • suunnittelee ja aikatauluttaa työtehtävänsä ottaen huomioon ajo- ja lepoaikasäädökset sekä työaikasäädökset • suorittaa oman työtehtävänsä ennakoivan ja taloudellisen ajon periaatteita noudattaen.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä kuljettamalla kuorma-autolla tai ajoneuvoyhdistelmällä massatavarakuorman kuljetusalan ympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.10. Ympäristöhuollonkuljetukset, 30 osp (105775)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- kuormata ja purkaa kuorma-auto ympäristöhuollossa syntyvillä aineilla säädösten ja työtehtävän edellyttämällä tavalla
- kuljettaa kuorma-autoa tai ajoneuvoyhdistelmää säädösten ja määräysten mukaan työtehtävän edellyttämässä olosuhteissa
- suorittaa annetun kuljetustehtävän ajo- ja lepoaika-asetuksen tai työaikalain mukaan
- käyttää ympäristöhuollonkuljetuksissa kuormaukseen ja purkamiseen tarvittavia ajoneuvon päälirakenteita ja välineitä
- tunnistaa pneumaattisen ja sähköisen hydrauliiikan ohjausjärjestelmän toiminnot
- tunnistaa ja erottaa toisistaan eri jätejakeet
- käyttää työtehtävän edellyttämiä telemaattisia sovelluksia
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa kuljetustehtävässään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn sekä ympäristön suojeluun vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien sekä ympäristölain vaatimuksia
- toimia asiakaspalvelutilanteissa sopimuksen mukaisesti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ympäristöhuollon perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ympäristöhuollon keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu ympäristöhuollon prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Reittitoteutus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy opastettuna kartan tai navigaattorin tai molempien avulla oikeaan määränpään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa työtehtävän suunnitellulla reitillä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pystyy toteuttamaan itsenäisesti suunnitelman mukaisen reittikeräilyn taloudellisesti ja turvallisesti

Kuljetustehtävä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy ohjatusti ympäristöhuollon kuljetuksesta säädösten mukaisesti • selvittää kuorma-auton tai yhdistelmäajoneuvon asiakirjoista säädösten mukaisen kuormauksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ympäristöhuollon kuljetuksen turvallisesti ja säädösten mukaisesti • täyttää kuljetustehtävän edellyttämiä raportteja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ympäristöhuollon kuljetuksen asiakaspalvelun vaatimusten mukaisesti turvallisesti, taloudellisesti ja ennakoivan ajon periaatteiden mukaisesti • laatii laatujärjestelmän edellyttämiä poikkeama- tai vahinkoraportteja

Päälirakenteet ja välineet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjatusti ympäristöhuollossa käytettävissä ajoneuvoissa olevia laitteita ja välineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti ympäristöhuollossa käytettävissä ajoneuvoissa olevia laitteita ja välineitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja tarkastaa ajoneuvossa olevia laitteita ja välineitä määräysten mukaan sekä suorittaa päivittäisen tarkastuksen ja huollon

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy ja vastata puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on itsenäinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turvallinen kuljettaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti ja säädösten mukaisesti. • tunnistaa ajo- ja lepoaikalain sekä työaikalain eroavaisuudet • tunnistaa ennakoivan ajon periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää ympäristöhuollon kuljetuksiin liittyvät säädökset • tietää ajo- ja lepoaikasäädökset sekä keskeiset työaikasäädökset ja soveltaa niitä työssään • ymmärtää ennakoivan ajamisen turvallisuusvaikutukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja erottaa toisistaan eri jättejakeet ja niiden ominaisuudet sekä soveltaa oman toimintansa erilaisiin tilanteisiin • suunnittelee ja aikatauluttaa työtehtävänsä ottaen huomioon ajo- ja lepoaikasäädökset tai työaikasäädökset • suorittaa oman työtehtävänsä ennakoivan ja taloudellisen ajon periaatteita noudattaen

Hydrauliikan ohjausjärjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • erottelee sähköisen ja pneumaattisen ohjausjärjestelmän toisistaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee yhden ohjausjärjestelmän toimintaperiaatteen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa itsenäisesti hydraulikan ohjausjärjestelmän tarkastuksen ja koekäytön.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi • tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskennellä asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä osaa johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä kuormaamalla ja kuljettamalla kuorma-autolla jätejakeista muodostuvan kuorman. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.11. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan

- etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia
- kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman
- verkostoitua sidosryhmien kanssa
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Arviointi

Opiskelija arvioi omia vahvuuksiaan ja osaamistaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omia vahvuuksiaan toimia yrittäjänä • tuo esiin oman osaamisensa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omat vahvuutensa toimia yrittäjänä • esittelee yritystoiminnassa tarvittavan osaamisensa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuo esiin omat vahvuutensa ja niiden hyödyntämismahdollisuudet yrittäjänä toimittaessa • arvioi omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan.

Opiskelija etsii ja etsii liiketoimintamahdollisuuksia.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omien vahvuksiensa pohjalta, millaisia liiketoimintamahdollisuuksia on löydettävissä • kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta liiketoimintamahdollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi itsenäisesti, millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • esittelee yhden tai useamman yritysideoan tai liiketoimintamahdollisuuden.

Opiskelija kehittää liikeidean ja laatii sille liiketoimintasuunnitelman.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • kehittää toteuttamiskelpoisen liikeidean • esittää suunnitelman yrityksen toiminnoista, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta • selvittää yritystoiminnan käynnistämisen vaatimaa rahantarvetta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja ennakoii markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laskee yritystoimintaan liittyviä kustannuksia ja suunnittelee rahoitusta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoii ja analysoi markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön.

Opiskelija verkostoituu sidosryhmien kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yritystoimintaansa liittyviä sidosryhmiä • esittelee yrityksen toimintamallin jollekin sidosryhmälle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee oman toimintansa kannalta keskeisiä sidosryhmiä • esittelee havainnollisesti ja myyvästi yrityksen toimintamallin jollekin keskeiselle sidosryhmälle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee aloitteellista yhteistyötä valittujen sidosryhmien kanssa • esittää havainnollisesti ja perustellen yrityksen toimintamallin valituille sidosryhmille.

Opiskelija laatii yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna yritykselle yritysmuodon • laatii ohjattuna yrityksen perustamisasiakirjat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee sopivan yritysmuodon • selvittää yrityksen keskeiset perustamisasiakirjat ja laatii ne
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti ja perustellen yritysmuodon • laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat ja muut tarvittavat sopimusasiakirjat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.12. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- perehtyä ammatillisen koulutuksen järjestämisuotoihin ja tutkintoihin
- toimia yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä
- ohjata muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa
- antaa palautetta osaamisen kehittämisestä.

Arviointi

Opiskelija perehtyy ammatillisen koulutuksen järjestämismuotoihin ja tutkintoihin.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää ammatillisen koulutuksen järjestämisen keskeisimpiä muotoja • tuntee oman alan ammatillisen koulutuksen tutkintoja • tutustuu ohjattuna oman alan tutkintojen perusteisiin • tunnistaa ohjattuna työpaikan työtehtävien yhteyden oman alan tutkintojen perusteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää kattavasti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii johdonmukaisesti tietoa ammatillisen koulutuksen järjestämisessä mukana olevien tahojen toiminnasta • määrittää monipuolisesti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa monipuolisesti työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa.

Opiskelija toimii yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjattuna mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee ohjattuna työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa vastuullisesti mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee itsenäisesti ja vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii joustavasti erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa.

Opiskelija ohjaa muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy ohjattuna opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan • kertoo opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin liittyvistä keskeisistä asioista • ohjaa opiskelijaa osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • kannustaa opiskelijaa vuorovaikutteisesti osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan ja määrittää kehittämistarpeensa saadun palautteen perusteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy kattavasti opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan kattavasti työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • edistää opiskelijaa saavuttamaan osaamisen hankkimiselle asetut tavoitteet • arvioi omaa ohjausosaamistaan monipuolisesti ja kehittää sitä saadun palautteen perusteella.

Opiskelija antaa palautetta osaamisen kehittämisestä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee opiskelijan kanssa osaamisen kehittämisestä • vertaa ohjattuna opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittämisestä • huomioi palautteen antamisessa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa • vertaa opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittämisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana • huomioi palautteen antamisessa vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa • vertaa monipuolisesti opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittämisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja muun osaamisen hankkimisen aikana • huomioi palautteen antamisessa vuorovaikutteisesti ja vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä valmentautumalla perehdyttämisen-, ohjauksen- ja palautteenantotilanteisiin käytännön työtilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.13. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella yrityksen liiketoimintaa
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- harjoittaa yritystoimintaa
- arvioida ja kehittää yrityksen toimintaa.

Arviointi

Opiskelija suunnittelee yrityksen liiketoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yrityksen liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hyödyntää tietoa yritystoimintaa tukevista palveluista • asettaa yritykselle strategisia tavoitteita • tunnistaa yritystoimintaan liittyviä riskejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen toimenpidesuunnitelman • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa yritystoimintaan liittyvät keskeiset riskit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää ennakoivasti ja perustellen yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman ja toteuttaa suunnitelmaa tavoitteiden saavuttamiseksi • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa ja arvioi yritystoimintaan liittyvät riskit.

Opiskelija rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää toiminnan kannalta keskeisiä yhteistyökumppaneita • suunnittelee yhteistyötä keskeisten kumppaneiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä keskeisen yhteistyökumppanin • sopii yhteistyön muodosta hankkimansa yhteistyökumppanin kanssa • solmii tarvittaessa yhteistyösopimuksen vastuut ja velvollisuudet huomioiden
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä yhteistyökumppaneita ja sopii yhteistyön muodoista • solmii yhteistyösopimuksia vastuut ja velvollisuudet huomioiden.

Opiskelija harjoittaa yritystoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita, mutta tarvitsee jonkin verran tukea • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti eri liiketoiminnan osa-alueita osoittaen toiminnassa joustavuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita varmistaen asiakastyytyväisyyden • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti.

Opiskelija arvioi ja kehittää yrityksen toimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa toimintaansa yrityksessä osana kokonaisuutta • arvioi yksin tai ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi toimintaansa ja asettaa toiminnalleen tavoitteita yrityksen strategisten tavoitteiden mukaisesti • tekee yksin tai ryhmän jäsenenä ehdotuksia yrityksen toiminnan kehittämiseksi huomioiden asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset sekä laatu- ja kustannustavoitteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi toimintaansa yrityksessä suhteessa yrityksen strategiaan tavoitteisiin • tekee aktiivisesti perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yritystoiminnan kehittämiseksi strategisten tavoitteiden suuntaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä harjoittamalla yritystoimintaa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.14. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään
- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- toimia alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Arviointi

Opiskelija arvioi ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan • kehittää osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman • sopeutuu muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • kehittää työympäristöään yhdessä muiden kanssa • toimii luontevasti osana tiimiä ja sopeutuu työyhteisöön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • sopeutuu nopeasti muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittäen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • tukee yhdessä muiden kanssa työympäristön kehittämistä huippuosaamisen vaatimalle tasolle • toimii aktiivisesti osana tiimiä ja sopeutuu hyvin työyhteisöön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan ja määrittelee kehittämistarpeitaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan haastavien työtehtävien tasolle • uudistaa aktiivisesti omaa osaamistaan niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • ennakoi muutoksia, jotta voi helpommin sopeutua niihin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään itseään kehittäen huippuosaamista vaativissa tehtävissä • arvioi työympäristöään ja antaa siihen kehitysehdotuksia ja palautetta • toimii huippuammattilaisena tiimissä ja jakaa aktiivisesti osaamistaan muille.

Opiskelija työskentelee alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja • työskentelee huolellisesti • hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja kysyy tarvittaessa neuvoa • toimii aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti • toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja noudattaa alan ammattieettisiä periaatteita • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden ohjeiden mukaan • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa • työskentelee huolellisesti, luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja pystyy ratkomaan ongelmatilanteita yhdessä muiden kanssa • toimii oma-aloitteisesti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää aktiivisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja oma-aloitteisesti alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat sekä noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden itsenäisesti • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee rohkeasti uusiakin työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja sekä käyttää niitä sujuvasti muuttuvissa tilanteissa • työskentelee järjestelmällisesti, tarkasti ja varmasti sekä luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa itsenäisesti työssä tarvittavaa tietoa vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta • työskentelee yrittäjämäisellä asenteella huomioiden ajan ja muut käytettävissä olevat resurssit kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää itsenäisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita

	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • on ylpeä ammatistaan ja osaamisestaan, toimii vastuullisesti ja kehittää työtään alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman ja työtiimin toiminnan työturvallisuudesta, noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita sekä havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden aktiivisesti ja muuttuvissa tilanteissa • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa ja osallistuu työolosuhteiden kehittämiseen.
--	--

Opiskelija huomioi huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • havaitsee poikkeamia • selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista oppimateriaaleja ja ohjekirjoja hyödyntäen • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii aktiivisesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja havaitsee kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille sekä korjaa toimintaa sovittujen ratkaisujen mukaan • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista ja pystyy perustelemaan valintansa • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja aikataulun realistiseksi ja vaiheiltaan toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset ja kykenee tarvittaessa muuttamaan suunnitelmaa • toimii sitoutuneesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti sekä kehittää toimintamalleja näiden tavoitteiden aikaansaamiseksi.

Opiskelija toimii alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä välttävästi vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi sujuvasti asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä sujuvasti yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja osaa hyödyntää verkostoja työssään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtehtävissä. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.15. Yhdistelmäajoneuvokuljetukset, 40 osp (105774)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suorittaa päivittäiset tarkastukset ja tarvittavat huoltotoimet yhdistelmäajoneuville
- kytkeä ja irrottaa kuorma-autoon soveltuvan perävaunun
- käyttää työtehtävässään tarvittavia asiakirjoja
- valita työtehtävän edellyttämän yhdistelmäajoneuvon ja kuormatilan
- suunnitella ja valita kuljetustehtävään soveltuvan reitin
- käyttää kappaletavarakuljetuksissa kuormaukseen, purkamiseen ja kuljettamiseen tarvittavia lisälaitteita ja välineitä
- kuormata ja purkaa yhdistelmäajoneuvon kuorman säädösten ja työtehtävän edellyttämällä tavalla
- kuljettaa yhdistelmäajoneuvoa säädösten ja määräysten mukaan
- suorittaa annetun kuljetustehtävän sekä jakelu- että runkoliikenteessä
- käyttää truckkia turvallisesti työtehtävässään
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa kuljetustehtävässään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia asiakaspalvelutilanteissa.

Lisäksi opiskelija suorittaa

- CE -luokan kuljettajatutkinnon
- ADR-peruskurssin ja kokeen hyväksytysti

- kuljetusalan työturvakortin hyväksytysti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Yhdistelmäajoneuvon käyttöönotto ja ajon päättäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa yhdistelmäajoneuvon liikenneturvallisuuksunnon ennen ajoonlähtöä suorittaa raskaan yhdistelmäajoneuvon perävaunun kytkennän ja irrotuksen turvallisesti ja säädösten mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee tarvittavat täydennykset ja toimenpiteet ennen ajoonlähtöä ja ajon päätteeksi suorittaa raskaan yhdistelmäajoneuvon perävaunun kytkennän ja irrotuksen turvallisesti ja säädösten mukaan vaativissa olosuhteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> seuraa yhdistelmäajoneuvon kuntoa ja informoi vian ilmetessä korjaamohenkilökuntaa valitsee työtehtävään soveltuvan perävaunun ja suorittaa kytkennän ja irrotuksen turvallisesti ja säädösten mukaisesti

Reittisuunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> löytää opastettuna kartan navigaattorin tai molempien avulla oikean määränpään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja aikatauluttaa valitsemansa reitin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja valitsee kuljetustehtävään ja olosuhteisiin soveltuvan taloudellisen ja turvallisen reitin

Kuljetustehtävä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuormaa, varmistaa ja purkaa yhdistelmäajoneuvon kappaletavarakuorman säädösten mukaisesti suorittaa kuljetustehtävän säädösten mukaisesti selvittää yhdistelmäajoneuvon ja kuorman asiakirjoista säädösten mukaisen kytkennän ja kuormauksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuormaa, varmistaa ja purkaa kappaletavarakuorman säädösten mukaisesti oikeassa purkujärjestyksessä suorittaa kuljetustehtävän turvallisesti ja säädösten mukaisesti täyttää kuljetustehtävän edellyttämiä raportteja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuormaa mahdollisimman suuren hyötykuorman oikeassa purkujärjestyksessä kuljetustehtävän edellyttämään yhdistelmäajoneuvoon suorittaa kuljetustehtävän turvallisesti, taloudellisesti ja ennakoivan ajon periaatteiden mukaisesti laatii laatujärjestelmän edellyttämiä poikkeama- tai vahinkoraportteja

Lisälaitteet ja välineet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää lämmönsäätölaitteen toimintaperiaatteen ja käyttää kappaletavaran käsittelyssä tarvittavia ajoneuvossa olevia laitteita ja välineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää lämmönsäätölaitteita ja kappaletavaran käsittelyssä tarvittavia työkoneita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa ja käyttää lämmönsäätölaitteita ja työkoneita määräysten mukaan ja huomioida olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttäytyy ja vastaa puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turvallinen kuljettaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti säädösten edellyttämällä tavalla ja ottaa huomioon fysiikan lakien vaikutuksen kuljetustehtävän suorittamiseen • tietää maksimiajoajat sekä minimilepoajat vuorokaudessa ja käyttää ajopiirturia oikein • tunnistaa ennakoivan ajon periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää henkilöiden ja tavarantoiminnan luvanvaraiseen kuljettamiseen ja näihin käytettäviin ajoneuvoihin liittyvät säädökset • tietää keskeiset ajo- ja lepoaikasäädökset sekä keskeiset työaikasäädökset ja soveltaa niitä työssään • ymmärtää ennakoivan ajamisen turvallisuusvaikutukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tietää tiekuljetussopimuslain perusasiat ja soveltaa säädöksiä sekä fysiikan lakeja työssään erilaisissa tilanteissa • suunnittelee ja aikatauluttaa työtehtävänsä ottaen huomioon ajo- ja lepoaikasäädökset sekä työaikasäädökset • suorittaa oman työtehtävänsä ennakoivan ja taloudellisen ajon periaatteita noudattaen.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi • tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskennellä asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla päivittäiset tarkastus- ja huoltotoimet ajoneuvolle sekä kuljettamalla ajoneuvoyhdistelmällä kappaletavarakuorman. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.16. Linja-auton tavarankuljetusten hallinta, 40 osp (105757)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- asennoitua ammattikuljettajan tehtävien edellyttämällä tavalla
- tehdä perushuoltotoimet linja-autolle ja käyttää tarvittavia työvälineitä ja -menetelmiä
- tunnistaa linja-autoihin kuuluvia hydraulikan, pneumatiikan ja sähkötekniikan laitteita ja toimintaperiaatteita
- käyttää tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgrafiikkaohjelmia
- käyttää sähköpostia ja etsiä tietoa internetistä
- toimia osana työtehtävänsä edellyttämää logistista järjestelmää
- käyttää telemaattisia järjestelmiä kuljettajan työssä
- käyttää yleisimpiä kuljetusasiakirjoja
- toimia yleisimpien pakkausten ja kuljetusyksiköiden merkintöjen mukaisesti
- käyttää tavaraterminaalissa olevia apu – ja kuormankäsittelylaitteita
- kuormata, varmistaa ja purkaa linja-autoon erilaisia kappaleita säädösten ja määräysten mukaan

- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa tehtävissään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään yrittäjyyden ja sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia ohjeiden ja määräysten mukaisesti työtilanteissa
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- ensiapu 1-kurssia vastaavat tiedot ja taidot
- tehdä osaltaan työsopimuksen
- alansa työturvallisuusohjeet.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Terminaalitoiminnot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • lukea ja ymmärtää kuljetusasiakirjoista keskeiset tiedot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja ja tehdä tarvittaessa sähköiset kirjaukset

Kuormaaminen ja kuorman varmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna rahtikuorman • valmistelee linja-auton kuormatilan ja kuormata sen säädösten mukaisesti • varmistaa yksittäisen kappaleen määräysten mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti rahtikuorman • kuormaa linja-auton kuormatilan kuormauksen peruseriaatteiden mukaisesti käyttäen soveltuvia kuormankäsittelylaitteita • käyttää kollien sijoittelua ja tuentaa kuorman varmistuksen apukeinona
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee rahtikuorman huomioiden olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön • kuormaa linja-auton ja hyödyntää tavaratilan käytön rahti- ja matkatavaroiden yhteen kuormauksessa huomioiden purkujärjestyksen • soveltaa tarvittavia kuorman varmistuksen keinoja määräysten ja ohjeiden mukaisesti

Ajoneuvotekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ajoneuvon huoltokohteet ja käyttää tarvittaviin toimenpiteisiin oikeita työvälineitä • tunnistaa hydraulisia, pneumaattisia ja sähköisiä järjestelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa voiteluhuollon ympäristövaatimusten mukaisesti oikeilla välineillä • selvittää hydraulisten, pneumaattisten ja sähköisten järjestelmien toimintaperiaatteet erilaisissa ajoneuvoissa ja työlaiteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vaihtaa yleisimpiä kulutusosia oikeilla välineillä ja menetelmillä • tarkastaa ja huoltaa hydraulisia, pneumaattisia ja sähköisiä järjestelmiä erilaisissa ajoneuvoissa ja työlaiteissa

Työympäristö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pitää tarvittavat työvälineet ja asiakirjat siisteinä ja järjestyksessä sekä osaa siivota työympäristönsä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee työssä syntyneet jätteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa työssään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia valintoja

Tietotekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lähettää ja vastaanottaa sähköpostia sekä käyttää internetiä oman alansa tiedonhakuun
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee yksinkertaisia tehtäviä tekstinkäsittely-, laskentaja esitysgrafiikkaohjelmilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää yhtä oman alansa tietotekniikan sovellusta

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttäytyy ja vastaa puhelimeen työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aloitteellinen sekä osaa arvioida ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Laatu- ja ympäristöjärjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää yleisimmät käytössä olevat laatu- ja ympäristöjärjestelmät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää laatu- ja ympäristöjärjestelmien peruseriaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää laatu- ja ympäristöjärjestelmien merkityksen yrityksen toiminnassa

Yrittäjyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjattuna työssään taloudellisen työskentelyn periaatteita tietää työsopimuksen syntymisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita selvittää työsopimuksesta sopijaosapuolten oikeudet ja velvollisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työtään yrityksen taloudellisten ja laadullisten tavoitteiden suuntaisesti tuntee työsopimusosapuolten oikeudet ja velvollisuudet työmarkkinajärjestelmän osana

Riskienhallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa herkästi rikkoutuvat tai rikkoutuneet pakkaukset sekä erottaa kuljetusasiakirjoista ja pakkausmerkinnöistä vaaralliset aineet suorittaa ensiapukoulutuksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää säädösten velvoitteet kuljetuksen suorittajalle kuljetusvahinkotapauksissa sekä vaarallisten aineiden kuljetusmääräykset henkilöliikenteessä täyttää vahinkoilmoituksen ja antaa hätäensiavun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee kuljetus- ja vastuuvakuutusten korvausperiaatteet sekä tekee vahinkoilmoituksen tietää miten toimia onnettomuustilanteessa

Logistiset järjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna käyttää linjaautoliikenteen telemaattista järjestelmää rahdin kuljetuksessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää itsenäisesti telemaattista sovellusta linjaauton kuormauksessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tehtävän edellyttämää telemaattista sovellusta ja toimia itsenäisesti mahdollisissa häiriötilanteissa.

Vaaralliset aineet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa linja-autoon kuulumattomat vaaralliset aineet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii ADR-määräysten mukaisesti kuormauksessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää ADR-määräysten mukaisen toiminnan onnettomuustilanteessa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita ja tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskennellä asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä valmistelemalla kappalevaralähetysten sekä kuormaamiseen käytettävän linja-auton kuormatilaa ja välineet sekä kuormaamalla ja varmistamalla kuorman kuljetuksen edellyttämään kuormatilaan mahdollisimman aidossa henkilöliikennenympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.17. Linja-autokuljetukset, 40 osp (105756)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta joukkoliikenteen peruspalveluista
- toimia erilaisten asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- noudattaa työssään työ- sekä ajo- ja lepoaikasäädöksiä
- käyttää käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää asiakkaan maksaessa eri maksutavoilla
- kaupunki- ja seutuliikenteessä yleisesti käytössä olevien lipputuotteiden käsittely
- käsitellä linja-autossa kuljetettavaa rahtia
- kuljettaa linja-autoa kuljetustehtävässä turvallisesti ja taloudellisesti
- toimia tilanteen mukaisesti ristiriita- ja konfliktitilanteissa
- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisen tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia aikataulujen ja ajosarjojen edellyttämällä tavalla
- toimia koululaiskuljetuksista annettujen säädösten mukaisesti
- tehdä tilityksen
- kertoa alan työehtosopimuksen sisällön pääpiirteittäin
- toimia onnettomuustilanteissa.

Lisäksi opiskelija suorittaa

- D-luokan kuljettajantutkinnon.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Linja-auton ajoonlähtötarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarkastukset ennen ajoonlähtöä ohjekirjan mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja ilmoittaa havaitsemistaan puutteista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja suorittaa kuljettajalle kuuluvia toimenpiteitä

Asiakaspalvelu linja-autoliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii perusasiakaspalvelutilanteessa asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tiedottaa, neuvoa ja opastaa eri asiakasryhmiä palveluja vuorovaikutustilanteessa sujuvasti

Lipun myynti ja lipunmyyntijärjestelmien käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee peruslippuja ja matkakortteja sekä hallitsee lipunmyyntijärjestelmän peruskäytön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää lipunmyyntijärjestelmää itsenäisesti ja tunnistaa erilaiset lipputuotteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oikein ja sujuvasti yleisesti käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää sekä myy erilaisia lipputuotteita

Tavarankuljetus linja-autoliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee ohjattuna rahtia linja-autoliikenteessä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee itsenäisesti rahtia ja käyttää niihin kuuluvia asiakirjoja ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee rahtia ja käyttää niihin kuuluvia asiakirjoja ja laitteita sekä informoi asiakasta tavarankuljetusketjusta linja-autoliikenteessä

Turvallinen ja taloudellinen ajo	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa linja-autoa turvallisesti erilaisissa liikenneympäristöissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti helppossa liikenneympäristössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti kaupunkiliikenteessä

Koululaiskuljetukset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa koululaiskuljetuksiin liittyvät vaaratilanteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii ennakoiden ja vaaratilanteita välttämällä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii koululaiskuljetuksista annettujen säädösten ja ohjeiden mukaisesti

Tilitys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna vastuullaan olevasta kassasta tilityksen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti tilityksen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee tilityksen ja osaa toimia mahdollisissa poikkeustilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lainsäädäntö, ohjeet ja määräykset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää maksimiajoajat sekä minimilepoajat vuorokaudessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää keskeiset ajo- ja lepoaikasäädökset sekä keskeiset työaikasäädökset ja soveltaa niitä työssään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee työtehtävänsä ottaen huomioon ajo- ja lepoaikasäädökset sekä työaikasäädökset

Toiminta konfliktitilanteissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hälyttää apua ristiriitatilanteissa ja tietää heitteillejättöä koskevat säädökset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii oikein erilaisissa ristiriitatilanteissa linjaautoliikenteessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee järjestyksen pitämiseen liittyvät toimet linjaautoliikenteessä

Linja-autoliikenteen yrittäjälähtöisyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pyrkii toimimaan myönteistä yrityskuvaa edistäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii myönteistä yrityskuvaa edistäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tietää linja-autoliikenteeseen vaikuttavien tulojen ja kustannuksien perusteet ja pyrkii vaikuttamaan myönteisesti niihin omalla toiminnallaan

Koululaiskuljetukset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää koululaiskuljetuksia koskevan ohjeistuksen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii annettujen ohjeistusten mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • opastaa kuljetettavia toimimaan turvallisesti koululaiskuljetuksissa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita, tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi • tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa • johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä huolehtimalla asiakaspalvelutilanteista ja kuljettamalla D-luokan linja-autolla kaupunki- tai seutuliikenteessä määrättyllä reitillä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.18. Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp (105750)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä linja-autoon ajoonlähtötarkastuksen
- palvelutehtävässään toimia, tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta kaukoliikenteessä
- käyttää käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää sujuvasti asiakkaan maksaessa eri maksutavoilla
- käsitellä yleisesti käytössä olevien lipputuotteita kaukoliikenteessä
- tarvittaessa myydä muita linja-autossa myytäviä tuotteita
- tehdä tilityksen
- käsitellä ja kuljettaa linja-autossa kuljetettavaa rahtia sekä niihin kuuluvia asiakirjoja ja laitteita
- kuljettaa linja-autoa säädösten mukaisesti, turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajo-olosuhteissa
- toimia oikein onnettomuustilanteessa
- noudattaa työssään työ- sekä ajo- ja lepoaikasäädöksiä

- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisen tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia aikataulujen ja ajosarjojen edellyttämällä tavalla

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Linja-auton ajoon lähtötarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee tarkastukset ennen ajoon lähtöä ohjekirjan mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja ilmoittaa havaitsemistaan puutteista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja suorittaa kuljettajalle kuuluvia toimenpiteitä

Asiakaspalvelu linjaautoliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii normaalissa asiakaspalvelutilanteessa asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii itsenäisesti erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tiedottaa, neuvoo ja opastaa eri asiakasryhmiä palveluja vuorovaikutustilanteessa sujuvasti

Lipun myynti ja lipunmyyntijärjestelmien käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käsittelee kaukoliikenteen peruslippuja ja matkakortteja sekä hallitsee lipunmyyntijärjestelmän peruskäytön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää lipunmyyntijärjestelmää lähes itsenäisesti ja tunnistaa erilaiset kaukoliikenteen lipputuotteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää oikein ja sujuvasti yleisesti käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää sekä myy erilaisia kaukoliikenteen lipputuotteita ja muita autossa myytäviä tuotteita

Tavarankuljetusketju linja-autoliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa opastettuna rahtia linja-autossa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa lähes itsenäisesti rahtia ja käyttää niihin kuuluvia asiakirjoja ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa rahtia ja käyttää niihin kuuluvia asiakirjoja ja laitteita sekä kuormaa linja-auton säädöksiensä edellyttämällä tavalla

Turvallinen ja taloudellinen ajo	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa linja-autoa turvallisesti erilaisissa liikenneympäristöissä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti helpossa liikenneympäristössä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti kaupunkiliikenteessä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lainsäädäntö, ohjeet ja määräykset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää ja noudattaa ajo- ja lepoajoista annettuja määräyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii lähes itsenäisesti linja-autoliikennettä ohjaavien säädösten mukaan liikenteessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii itsenäisesti määräysten ja ohjeiden mukaisesti liikenteessä sekä toimittaa löytötavarat ohjeiden mukaisesti

Toiminta konflikti tilanteissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti ristiriita ja reklamaatiotilanteessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää pääosin heitteillejättöä koskevat säädökset ja järjestyksen pitämiseen liittyvät toimet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää säädökset ja toimii oikein erilaisissa ristiriitatilanteissa linjaautoliikenteessä

Linja-autoliikenteen yrittäjälähtöisyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pyrkii toimimaan myönteistä yrityskuvaa edistäen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii myönteistä yrityskuvaa edistäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää linjaautoliikenteeseen vaikuttavien tulojen ja kustannuksien perusteet ja pyrkii vaikuttamaan myönteisesti niihin omalla toiminnallaan.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita, tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskennellä asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä osaa johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla kuljetustehtävät linja-ajon kaukoliikenteessä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.19. Palveluliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp (105761)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä ajoon lähtötarkastuksen linja-autoon
- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta palveluliikenteen peruspalveluista
- toimia erilaisien asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutustilanteessa
- kuljettaa linja-autoa asiakasystävällisesti ja palveluliikenteeseen kuuluvalla tavalla
- käyttää käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää sujuvasti asiakkaan maksaessa erilaisilla maksutavoilla
- toimia kutsuohjatussa palveluliikenteessä
- käyttää oikein linja-autossa olevia apuvälineitä
- kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajo-olosuhteissa
- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisen tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia oikein onnettomuustilanteissa
- noudattaa työssään työ- sekä ajo- ja lepoaikasäädöksiä.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Linja-auton ajoon lähtötarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarkastukset ennen ajoon lähtöä ohjekirjan mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja ilmoittaa havaitsemistaan puutteista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja suorittaa kuljettajalle kuuluvia toimenpiteitä

Asiakaspalvelu palveluliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii normaalissa asiakaspalvelutilanteessa asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tiedottaa, neuvoo ja opastaa eri asiakasryhmiä palveluja vuorovaikutustilanteessa sujuvasti • jättää asiakkaan turvallisesti ja ohjeiden sekä määräyksien edellyttämällä tavalla

Lipun myynti ja lipunmyyntijärjestelmien käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee palveluliikenteen peruslippuja ja matkakortteja sekä hallitsee lipunmyyntijärjestelmän peruskäytön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää lipunmyyntijärjestelmää lähes itsenäisesti ja tunnistaa erilaiset palveluliikenteen lipputuotteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oikein ja sujuvasti yleisesti käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää sekä myy erilaisia palveluliikenteen lipputuotteita

Erityisryhmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa eri asiakasryhmien tarpeet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pyrkii toimimaan eri asiakasryhmien tarpeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti eri asiakasryhmien tarpeiden mukaisesti

Apuvälineiden käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää linja-auton apuvälineitä ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää linja-auton apuvälineitä lähes itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää linja-auton apuvälineitä itsenäisesti ja tarkoituksen mukaisesti

Kutsuohjaus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kutsuohjauksen toimintaperiaatteen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii lähes itsenäisesti kutsuohjatussa liikenteessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • opastaa asiakasta kutsuohjatun liikenteen palveluista

Turvallinen ja taloudellinen ajo	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa linja-autoa turvallisesti erilaisissa liikenneympäristöissä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti helppossa liikenneympäristössä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti kaupunkiliikenteessä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lainsäädäntö, ohjeet ja määräykset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ajo- ja lepoajoista annettuja määräyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii lähes itsenäisesti linja-autoliikennettä ohjaavien säädösten mukaan liikenteessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti kaikkien määräysten ja ohjeiden mukaisesti liikenteessä sekä toimittaa löytötavarat ohjeiden mukaisesti

Liikennesopimus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää palveluliikennettä määräävän liikennesopimuksen sisällön.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii lähes itsenäisesti liikennesopimuksen mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti liikennesopimuksen mukaisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita, tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla kuljetustehtävän palveluliikenteessä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.20. Tilausajoliikenteenkuljettajan tehtävät, 15 osp (105768)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta perustilausajoliikenteessä
- toimia erilaisien asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutustilanteessa
- suunnitella tilausajon kotimaanliikenteeseen
- käsitellä kotimaan liikenteeseen liittyviä tilausajojen asiakirjoja
- kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajo-olosuhteissa
- toimia oikein onnettomuustilanteessa
- käyttää ajo- ja lepoaikaa mittaavia laitteita säädösten edellyttämällä tavalla
- määrittää ja soveltaa säädösten mukaisesti linja-autonkuljettajan ajo- ja lepoaikoja
- suunnistaa haluttuun kohteeseen.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Linja-auton ajoon lähtötarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarkastukset ennen ajoon lähtöä ohjekirjan mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja ilmoittaa havaitsemistaan puutteista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa linja-auton liikenneturvallisuuskunnon ja suorittaa kuljettajalle kuuluvia toimenpiteitä

Asiakaspalvelu tilausajoliikenteessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii normaalissa asiakaspalvelutilanteessa asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimi itsenäisesti erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tiedottaa, neuvoo ja opastaa eri asiakasryhmiä palveluja vuorovaikutustilanteessa sujuvasti • ottaa ja jättää asiakkaat turvallisesti ja ohjeiden edellyttämällä tavalla

Ajon suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnitelee yksinkertaisen ajettavan tilausajoreitin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee tilausajoreitin ja -aikataulun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee omatoimisesti tilausajosuunnitelman huomioiden ajo- ja lepoajoista annetut säädökset sekä asiakkaan toiveet

Asiakirjojen käsittely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa kuittauksen asiakkaalta tilausajomääräykseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää tilausajomääräyksen sisällön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> informoi asiakasta tilausajomääräyksen sisällöstä sekä kirjaa mahdolliset poikkeamat

Suunnistus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> paikantaa kartalta lähtöpaikan ja kohteen sekä osittaa kartalta optimaalisimman reitin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> paikantaa itsensä kartalta matkan eri vaiheissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ajaa optimaalisinta tai asiakkaan toivomaa reittiä kohteeseen

Turvallinen ja taloudellinen ajo	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa linja-autoa turvallisesti erilaisissa liikenneympäristöissä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti helppossa liikenneympäristössä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti kaupunkiliikenteessä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lainsäädäntö, ohjeet ja määräykset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ajo- ja lepoajoista annettuja määräyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii lähes itsenäisesti linja-autoliikennettä ohjaavien säädösten mukaan liikenteessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii itsenäisesti kaikkien määräysten ja ohjeiden mukaisesti liikenteessä sekä toimittaa löytötavarat ohjeiden mukaisesti

Linja-autoliikenteen yrittäjälähtöisyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pyrkii toimimaan myönteistä yrityskuvaa edistäen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii myönteistä yrityskuvaa edistäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää linja-autoliikenteeseen vaikuttavien tulojen ja kustannuksien perusteet ja pyrkii vaikuttamaan myönteisesti niihin omalla toiminnallaan.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita, tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla kuljetustehtävät tilausajoliikenteessä vähintään D1-luokan linja-autolla. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.21. Terminaalitoiminnot ja lastaus, 15 osp (105767)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- asennoitua ammattikuljettajan tehtävien edellyttämällä tavalla
- käyttää ja tulkita telemaattisia järjestelmiä

- määritellä ja laskea työtehtävässään rahdituspainon
- käyttää kuljetusasiakirjoja
- pakata, tulkita ja tehdä yleisimpien pakkausten ja kuljetusyksiköiden merkinnät
- käyttää tavaraterминаalissa olevia apu – ja kuormankäsittelylaitteita
- vastaanottaa ja säilyttää tavaroita
- kerätä ja lähettää tavaroita
- kuormata, varmistaa ja purkaa erilaisia kappaleita säädösten ja määräysten mukaan kuorma- tai linja-auton kuormatiloissa
- toimia kuormantekijän vastuiden ja velvollisuuksien mukaisesti kuormaustehtävissä
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa tehtävissään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään yrittäjyyden ja sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia ohjeiden ja määräysten mukaisesti työtilanteissa
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- alansa työturvallisuusohjeet.

Lisäksi opiskelija suorittaa

- ADR-peruskurssin.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa omaa työtään ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suoriutuu itsenäisesti annetusta tehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työsuunnitelmaa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa kuljetusalan perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suorittaa kuljetusalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet sekä työympäristön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suoriutuu kuljetusalan prosessista vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Terminaalitoiminnot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ohjattuna punnitsee, kuutioi ja lavametrittää erilaisia tavaroita • lukee ja ymmärtää kuljetusasiakirjoista keskeiset tiedot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • rahdittaa itsenäisesti yleisimpiä kuljetettavia tavaroita • käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • rahdittaa itsenäisesti yleisimpiä kuljetettavia tavaroita ja neuvoo rahditusasioissa asiakasta • käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja ja tekee tarvittaessa sähköiset kirjaukset

Tavaran käsittely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna kestävän pakkauksen • purkaa ja vastaanottaa tavaran ohjattuna • tekee tavaran keräilyn ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa tavarat ja käyttää keskeisiä pakkausmerkintöjä ohjattuna • vastaanottaa ja sijoittaa tavaran ohjeiden mukaan • tekee tavaran keräilyn ja valmisteleen tavaran kuljetusta varten ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa tavaran kuljetuksen edellyttämällä tavalla • vastaanottaa ja sijoittaa tavaran määrättyyn paikkaan • kerää tavarat ja sijoittaa ne oikeisiin lähetyspaikkoihin

Kuormaaminen ja kuorman varmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna tarkastaa ja käyttää kuormansidontavälineitä ja haarukkavaunua valmistelee kuorma-auton kuormatilan ja kuormaa sen säädösten mukaisesti varmistaa yksittäisen kappaleen määräysten mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> itsenäisesti käyttää kuormansidontavälineitä sekä ohjatusti kuormankäsittelylaitteita määräysten mukaisesti kuormaa kuorma-auton kuormatilan kuormauksen peruseräiteiden mukaisesti käyttäen soveltuvia kuormankäsittelylaitteita käyttää kollien sijoittelua ja tuentaa kuorman varmistuksen apukeinona
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa ja käyttää kuormansidonta- ja käsittelylaitteita määräysten mukaan sekä huomioi olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön kuormaa kuorma-autoon mahdollisimman suuren hyötykuorman oikeassa purkujärjestyksessä soveltaa tarvittavia kuorman varmistuksen keinoja määräysten ja ohjeiden mukaisesti

Työympäristö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pitää tarvittavat työvälineet ja asiakirjat siisteinä ja järjestyksessä sekä siivoaa työympäristönsä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee työssä syntyneet jätteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa työssään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia valintoja

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttäytyy ja vastaa puhelimeen työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kuljetusyksiköt	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää yleisimmät kappaletavaroiden kuljetuksessa käytettävät kuljetusyksiköt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää erilaisille kappaletavaroille soveltuvat kuljetusyksiköt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee erilaisille kappaletavaroille ja kuormatiloille soveltuvat kuljetusyksiköt

Kuormantekijän vastuut ja velvollisuudet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää kuormantekijän vastuiden ja velvollisuuksien merkityksen kuormauksessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää kuormantekijän vastuut ja velvollisuudet sekä huomioi ajoneuvon suurimmat sallitut massat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa tietoa erilaisten kappaletavarakuljetuksien lähetyksissä

Laatu- ja ympäristöjärjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää yleisimmät käytössä olevat laatu- ja ympäristöjärjestelmät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää laatu- ja ympäristöjärjestelmien peruseräatteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää laatu- ja ympäristöjärjestelmien merkityksen yrityksen toiminnassa

Yrittäjyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjattuna työssään taloudellisen työskentelyn periaatteita tietää työsopimuksen syntymisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita selvittää työsopimuksesta sopijaosapuolten oikeudet ja velvollisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työtään yrityksen taloudellisten ja laadullisten tavoitteiden suuntaisesti tuntee työsopimusosapuolten oikeudet ja velvollisuudet työmarkkinajärjestelmän osana

Logistiset ja telemaattiset järjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää telemaattisen järjestelmän merkityksen rahdinkuljetuksessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää kuljetuslogistiikan järjestelmän peruseriaatteet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja soveltaa sekä kehittää omaa toimintaansa erilaisissa logistisissa järjestelmissä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita ja tietää työvireyteen vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomii ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> johdattaa asiakkaan vuorovaikutustilanteeseen

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä valmistelemalla sekä kuormaamalla kappaletavaralahetyksen tavaraterminaalissa sekä valmistelemalla kuormaamiseen käytettävän kuorma- tai linja-auton kuormatilan ja välineet sekä kuormaamalla ja varmistamalla kuorman kuljetuksen edellyttämään kuormatilaan. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.22. Tavarantoimitus ja säilytys, 30 osp (105766)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- vastaanottaa saapuvan tavaran
- laskea saapuvan tavaran yksiköt oikein ja verrata tavaraa dokumentteihin
- toimia tavaran varastointivaatimusten mukaisesti
- valita tavaralle oikean varastopaikan
- hyllytys- ja/tai pinontatekniikan
- käsitellä saapumisdokumentteja sekä osaa toimia oikein havaittuaan näkyvän tai piilevän vahingon
- käsitellä saapuvaa tavaraa sitä vahingoittamatta
- käyttää turvallisesti tavaran vastaanottoon tarvittavia työvälineitä ja – menetelmiä
- saapumistiedon päivityksen varastokirjanpitojärjestelmään
- toimia osana työtehtävänsä edellyttämää logistista järjestelmää
- alan keskeiset käsitteet
- tehdä työsopimuksen ja noudattaa annettuja työaikoja
- työskennellä työryhmän jäsenenä
- selvittää tavaran vastaanoton ja säilytyksen työvaiheet.

Opiskelija

- suorittaa hygieniapassin.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Vastaanoton suorittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tavaran vastaanoton ohjattuna ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja tekee vastaanoton ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tavaran vastaanoton suunnitelmallisesti ja itsenäisesti

Saapumisdokumenttien hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee ja lukee saapumisdokumentteja ohjattuna ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee erilaisia saapumisdokumentteja ja tulkitsee niissä olevaa tietoa ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee erilaisia saapumisdokumentteja ja tulkitsee niissä olevaa tietoa sekä toimittaa ne edelleen käsittelyyn

Saapuvan tavaran tarkastaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastaa saapuvan tavaran määrän ja kunnon sekä laatii varauman ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastaa saapuvan tavaran ja laatii varauman tarvittaessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii varauman tarvittaessa ja tietää reklamaation (piilevä vahinko) tekemisen periaatteet sekä havaitsee hyvin mahdolliset määräpoikkeamat varastokirjanpitojärjestelmään

Saapumistiedon päivitys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee saapumisilmoituksen jatkokäsittelyä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee saapumisilmoituksen ja siirtää saapumistiedon ohjatusti varastokirjanpitojärjestelmään tilaustietojen päivityksen avulla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee saapumisilmoituksen ja siirtää itsenäisesti saapumistiedon varastokirjanpitojärjestelmään tilaustietojen päivityksen avulla

Säilytyspaikan valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> siirtää ja sijoittaa tavarat varastopaikoille vahingoittamatta tavaraa ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee varasto-osoitejärjestelmän ja siirtää tuotteet oikeisiin paikkoihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee varasto-osoitejärjestelmän muodostamisen periaatteet ja perustaa tarvittaessa uusia varastopaikkoja

Hävikin estäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> välttää hävikin aiheuttamista omassa työssään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa varastoinnin aikana mahdolliset hävikkiriskit ja pyrkii hävikin minimointiin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee hävikin syntymisen mahdolliset syyt hyvin ja ehkäisee toiminnallaan hävikkiä.

Vastaanoton ja säilytyksen työvälineiden hallinta ja käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vastaanoton ja säilytyksen perustyövälineitä turvallista työtapaa noudattaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää erilaisia vastaanoton ja säilytyksen työvälineitä turvallista työtapaa noudattaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää erilaisia vastaanoton ja säilytyksen työvälineitä suunnitelmallisesti ja virheettömästi turvallista työtapaa noudattaen

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Tuotetuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee yritykseen tulevat päätuoteryhmät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee hyvin yritykseen tulevat tuotteet ja keskeiset tavaran toimittajat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee keskeisten tavaran toimittajien toimintatavat

Säilytyskalusto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee yleisimpiä säilytysratkaisuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee hyvin erilaisia säilytysvaihtoehtoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee hyvin erilaiset säilytysratkaisut ja pystyy perustelemaan säilytysratkaisuja

Hygieniosaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa hygieniapassin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa hygieniapassin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa hygieniapassin

Kuormalavan käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää kuormalavan käytön yrityksessä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää mitä kuormalavan käyttö edellyttää ja mitä standardeja siihen liittyy ja tuntee yrityksen toimintatavat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää mitä kuormalavan käyttö edellyttää ja mitä standardeja siihen liittyy ja tuntee yrityksen toimintatavat ja noudattaa niitä hyvin työssään

Logistinen järjestelmä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää yrityksen osto- ja myyntitoimintojen vaikutukset varastoon
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää osto- ja myyntitoimintojen peruseriaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi oston ja myynnin vaikutusta varaston toimintaan

Työsopimus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää työsopimuksen syntymisen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää työsopimuksesta sopijaosapuolten oikeudet ja velvollisuudet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee työsopimusjärjestelmän toimintaa ja tarkastaa työehtosopimuksista työsuhteen ehdot.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä vastaanottoon ja säilyttämiseen liittyviä työtehtäviä varastotyöympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.23. Tavarankeräily ja lähetys, 30 osp (105764)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käyttää keräilydokumenteja
- suorittaa keräilyä
- käyttää keräilyssä tarvittavia peruslaitteita ja työvälineitä
- oikeanlaisen pakkaustavan ja tarvittavat pakkausmerkinnät
- lähetystekniikan
- erilaiset kuljetusdokumentit
- erilaiset rahditusperusteet
- kuljetuspalvelutarjonnan
- kuormanvarmistamisen periaatteet
- välttää hävikin syntymistä työssään
- jätteiden lajittelun
- työssään vaadittavan asiakaspalvelun
- noudattaa työturvallisuusohjeita
- toimia työryhmän jäsenenä.

Opiskelija

- suorittaa tulityökortin.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti, arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Keräily- ja lähetysdokumenttien hallinta sekä pakkausten merkinnät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää erilaisia keräily- ja lähetysdokumentteja ja tunnistaa pakkausten varoitus- ja käsittelymerkinnät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee erilaisten keräily- ja lähetysdokumenttien tietoja sekä merkitsee lähetykset asianmukaisilla osoite-, varoitus- ja käsittelymerkinnöillä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää keräily- ja lähetysdokumentteja ja perustelee tekemänsä ratkaisut sekä merkitsee lähetykset asianmukaisilla osoite-, varoitus- ja käsittelymerkinnöillä

Keräilyn suorittaminen ja keräily-yksiköt	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee keräilyn ohjattuna ohjeiden mukaisesti ja tuntee yleisimmät keräily-yksiköt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee oikean keräily-yksikön ja tehdä keräilyn ohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja tekee keräilyn itsenäisesti ja järjestelmällisesti tehokasta keräilyjärjestystä noudattaen ja valitsee oikeat keräily-yksiköt

Keräily- ja lähetystoimintojen työvälineiden hallinta ja käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää keräily- ja lähetystoimintojen perustyövälineiden turvallista työtapaa noudattaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee erilaisia keräily- ja lähetystoimintojen työvälineitä turvallista työtapaa noudattaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää erilaisia keräily- ja lähetystoimintojen työvälineitä suunnitelmallisesti ja virheettömästi turvallista työtapaa noudattaen

Pakkaustekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa tuotteet ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee kuhunkin lähetykseen oikeanlaisen pakkauksen ja käyttää pakkausmateriaaleja yrityksen ympäristönsuojeluohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee taloudellisen pakkaustekniikan ja noudattaa esimerkillisesti ympäristönsuojeluohjeita pakkausmateriaalien käytössä.

Lähetystekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valmistelee lähetyksen kuljetusta varten ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee lähetystoiminnot asiakkaiden edellyttämällä tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee itsenäisesti ja perustellusti lähetystoiminnot asiakkaiden edellyttämällä tavalla sekä tuntee lähettäjän vastuut TKSL:n mukaisesti

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy ja vastaa puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kuljetuspakkaukset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee erilaisia kuljetuspakkausvaihtoehtoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee oikean kuljetuspakkauksen ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustelee kuljetuspakkauksen valinnan

Kuljetusdokumentit	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää tarvittavat kuljetusdokumentit
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää erilaisia kuljetusdokumentteja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee kansainvälisten kuljetusten yleisimmät dokumentit ja tulkitsee niiden tietoja

Rahditusperusteet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää erilaisia rahditusperusteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee rahditusperusteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää eri rahditusperusteiden kustannusvaikutukset

Tuote- ja asiakastuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee osan yrityksen päätuoteryhmistä ja -asiakkaista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee yrityksen tuotteet ja keskeiset asiakkaat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee hyvin yrityksen tuotteet ja osaa tarvittavan asiakaspalvelun

Hävikin ehkäiseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa hävikin syntymisen syitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa keräilyn aikana mahdolliset hävikkiriskit ja pyrkii hävikin ehkäisyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa hävikin syntymisen syyt hyvin ja kykenee ehkäisemään hävikkiä

Kuorman lastaus ja varmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lastaa ja varmistaa kuorman ajoneuvoon ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee lastaamisen ja kuormanvarmistamisen perusasiat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> lastaa ja tekee kuorman varmistamisen ja sidonnan ohjeiden mukaan sekä hallitsee ajoneuvon kantavuus- ja painopisteasioissa hyvät perustiedot

Kuljetuspalvelutarjonta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa eri kuljetuspalvelujen tarjoajat.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee keskeisimmät kuljetuspalvelujen tarjoajat ja hinnoittelun periaatteet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää hyvin kuljetuspalvelutarjonnan ja niiden tarkoituksenmukaisen käytön.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskennellä asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti sekä kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä keräilyn ja lähettämisen tehtävät varastossa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.24. Inventointi ja saldonhallinta, 15 osp (105749)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä inventoinnin ja ilmoittaa havaitsemansa saldoerot

- käyttää inventaariotyössä tarvittavia työvälineitä
- varaston ohjauksen periaatteet ja tuntee varaston kustannusrakenteen
- tulkita varaston valvonnan ja ohjauksen raportteja
- varastokirjanpidon perusteet
- automaattisen tunnistejärjestelmän periaatteet
- käyttää jotain viivakoodien lukulaitetta sekä osaa tulostaa mm. osoitetarroja oheislaitteilla
- käyttää tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgrafiikkaohjelmia
- käyttää sähköpostia ja internetiä
- tunnistaa muut informaation välitysmahdollisuudet ja pystyy käyttämään yhtä niistä ohjeiden avulla

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Inventoinnin suorittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee inventoinnin ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja tekee inventoinnin ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee inventoinnin suunnitelmallisesti, järjestelmällisesti ja itsenäisesti

Saldonhallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> havaitsee mahdolliset saldoerot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee yrityksen ohjeiden mukaiset saldotarkastukset ja raportoinnit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa fyysisen saldon ja varastokirjanpidon saldon yhdenmukaisuuden ja välttää saldovirheiden syntymistä omassa työssään

ATK-taidot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgrafiikkaohjelmia ja tehdä näillä ohjelmilla yksinkertaisia asiakirjoja ja laskentataulukoita sekä käyttää sähköpostia ja internetiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgrafiikkaohjelmia hyödyntäen vaadittavat tehtävät sekä käyttää internetiä vastuullisesti ja kriittisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgrafiikkaohjelmia hyödyntäen vaativampia tehtäviä ja auttaa muita ryhmän jäseniä

Telematiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna viivakoodien luku- ja tulostuslaitteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee viivakooditekniikan ja saattomuistien perusasiat ja yleisimmät oheislaitteet sekä käyttää viivakoodien lukulaitetta ja tulostaa mm. osoitetarroja oheislaitteilla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää viivakooditekniikan ja saattomuistien edut ja yleisimmät oheislaitteet sekä käyttää viivakoodien lukulaitetta ja tulostaa mm. osoitetarroja oheislaitteilla.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Varaston ohjauksen tunnuslukujen tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ohjattuna varastonohjauksen periaatteet ja käyttötarkoituksen sekä tietää varastoinnin kustannuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää tärkeimpien varaston tunnuslukujen tarkoituksen ja tietää varastoinnin kustannuksia sekä tietää ABC-analyysin vaikutuksen varastopaikkojen valintaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee varaston tunnuslukujen sisällöt ja kustannusvaikutukset sekä kertoo, mitkä toimenpiteet vaikuttavat mihinkin suuntaan tunnusluvuissa, lisäksi kertoo ABC-analyysin merkityksen yritykselle

Inventointityön tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää inventointityön merkityksen ja tuntee laskentayksiköt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää erilaisia inventointitapoja ja erilaisia varastoraportteja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo eri inventointimenetelmien hyödyistä ja tulkitsee erilaisia varastoraportteja

Varastokirjanpito	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee varastokirjanpidon perusteet osittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee varastokirjanpidon perusteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee varastokirjanpidon perusteet ja tuntee varastokirjanpidon merkityksen koko yrityksen toiminnalle

Organisaatioiden sisäisen ja niiden välisen tiedonsiirron toimintaperiaatteet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää mitä organisaatioiden sisäisellä ja organisaatioiden välisellä tiedonsiirrolla tarkoitetaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää perusasiat organisaatioiden sisäisestä ja organisaatioiden välisestä tiedonsiirrosta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tietää miten organisaatioiden sisäisen tai organisaatioiden välisen tiedonsiirron toimivuus vaikuttaa esimerkiksi varastosaldoihin.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi • tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskennellä asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä inventoinnin varastossa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.25. Trukinkuljettajan tehtävät, 15 osp (105769)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- ajaa ja työskennellä vastapaino-, tukipyörä- tai työntömastotrukilla turvallisesti

- trukin toimintaperiaatteet ja tehdä päivittäiset huoltotoimet
- suorittaa ajoonlähtö- ja lopetustoimet
- pinoamistekniikan lattialle, hyllytyksen ja ajoneuvon lastaukseen tai purkamisen
- työskennellä ergonomisesti sekä ympäristöä säästäviä työtapoja ja työturvallisuusohjeita noudattaen
- työskennellä tarkoituksenmukaisesti ja kustannustehokkaasti huolehtien työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- vastuuvakuutuksen merkityksen
- ensiapu 1-kurssia vastaavat tiedot ja taidot.

Opiskelija

- suorittaa työturvakortin
- tietää määräaikaishuollossa tehtävät korjaukset.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Trukin käsittely ja ajaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää trukkia turvamääräyksiä noudattaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii maltillisesti ja varovaisesti turvamääräyksiä noudattaen ja tekee työtehtäviä itsenäisesti • tuntee trukinkuljettajan vastuut, velvollisuudet ja noudattaa niitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee itsenäisesti vaativimmissakin työtehtävissä ja kehittää omaa työtänsä sekä analysoimaan eri työmenetelmien vaikutuksia • asennoituu oikein työtehtäväänsä

Trukin päivittäinen huoltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • lataa ja vesittää trukin akun ja vaihtaa nestekaasusäiliön tai tankkaa trukin turvallista työtapaa noudattaen ja ilmoittaa mahdollisista puutteista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pitää trukin toimintakuntoisina ja vie trukin oikea-aikaisesti lataukseen, vaihtaa kaasusäiliön tai tankkaa trukin sekä tietää kuka vastaa määräaikaishuolloista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pitää laitteet toimintakuntoisina ja arvioi trukin kuntoa ja antaa oikeaa tietoa vioista ja toimintapuutteista

Ajoonlähtö- ja lopetustarkastusten hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoonlähtö- ja lopetustarkastuksen ohjekirjaa apuna käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoonlähtö- ja lopetustarkastuksen ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ajoonlähtötarkastuksen sujuvasti ja opastaa tarvittaessa muita

Pinoamistekniikka sekä hyllytys ja auton lastaus tai purku	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pinoaa tavaraa lattialle työturvallisuus-määräyksiä noudattaen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa hyllytyksen ja ajoneuvon lastaamisen ja purkamisen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa hyllytyksen ja ajoneuvon lastaamisen ja purkamisen itsenäisesti ja sujuvasti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Trukin rakenteen ja toiminnan tunteminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee trukin keskeiset toimintaperiaatteet ja rakenteen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee trukin rakenteet niin, että pystyy raportoimaan toimintahäiriöistä, vioista tai puutteista.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee trukin rakenteet ja toimintaperiaatteet niin, että pystyy tekemään sovitut päivittäishuollot

Lisälaitteiden, työkoneiden ja trukkityyppien tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää trukin lisälaitteita turvallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> liittää ja käyttää trukissa mahdollisia lisälaitteita tai valita oikean trukkityyppin kyseiseen tehtävään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee eri trukkityyppisiä tai työkoneita erilaisiin tehtäviin ja käyttää lisälaitteita tarkoituksen mukaisesti

Lainsäädäntö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää trukinkuljettajaa koskevan lainsäädännön keskeiset tekijät tuntee vastuuvakuutusten korvausperiaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa hyvin lainsäädännön ja sen tuomat rajoitukset toimintaan tietää säädösten velvoitteet trukkiluokituksen suorittajalle vahinkotapauksissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää hyvin keskeisen lainsäädännön ja noudattaa käytännössä sitä osaa kartoittaa yksinkertaisin menetelmin vahinkojen riskejä ja arvioida vakuutustarvetta

Työturvakortti	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työturvakortin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työturvakortin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työturvakortin

Ensiapukoulutus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa EA1-kortin tai vastaavan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa EA1-kortin tai vastaavan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa EA1-kortin tai vastaavan.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskennellä asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä trukinkuljettajan tehtäviä varastossa, terminaalisissa tai muussa vastaavassa paikassa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.26. Vaarallisten aineiden käsittely, 5 osp (105772)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa kolleista vaarallisten aineiden merkinnät ja aineluokat
- selvittää aineiden vaaraominaisuudet
- pakata vaaralliset aineet säädösten ja määräysten mukaisesti
- merkitä kollit säädösten ja määräysten mukaisesti
- määrittää eri aineiden vapaarajat
- määrittää eri aineiden yhteenkuormauskiellot
- käyttää vaarallisten aineiden kuljetuksissa tarvittavia asiakirjoja
- sijoittaa vaarallisia aineita sisältävät kollit varastoon säädösten ja määräysten mukaisesti
- käyttää vaarallisten aineiden kuljetuksissa tarvittavia asiakirjoja
- sijoittaa vaarallisia aineita sisältävät kollit varastoon säädösten ja määräysten mukaisesti
- käsitellä vaarallisia aineita säädösten ja määräysten mukaisesti
- käyttää oikein suojavälineitä terveyshaittojen ehkäisemiseksi
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa tehtävissään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia ohjeiden ja määräysten mukaisesti vahinkotilanteissa
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- käsitellä vaarallisia aineita säädösten ja määräysten mukaisesti.

Opiskelija

- ottaa työssään huomioon eri osapuolten vastuut ja velvollisuudet

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Tavaran pakkaaminen, lähettäminen ja vastaanottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa, lähettää ja vastaanottaa vaarallisia aineita VAK-säädösten mukaisesti ryhmän jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa, lähettää ja vastaanottaa vaarallisia aineita VAK-säädösten mukaisesti itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa, lähettää ja vastaanottaa vaarallisia aineita VAK-säädösten mukaisesti ja hakee lisätietoa sekä soveltaa sitä työtehtävissään

Tavaran sijoittaminen ja varastointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • sijoittaa tavaroita varastoon ja varastoi vaarallisia aineita säädösten ja määräysten mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • sijoittaa tavaroita varastoon aineiden ominaisuudet huomioiden sekä varastoi vaarallisia aineita säädösten ja määräysten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • sijoittaa tavaroita varastoon aineiden ominaisuudet huomioiden sekä varastoi vaarallisia aineita säädösten ja määräysten mukaisesti hakemalla lisätietoa sekä soveltamalla sitä työtehtävissään

Asiakirjat	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää vaarallisten aineiden kuljetuksissa tarvittavat asiakirjat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee vaarallisten aineiden kuljetuksissa käytettyjä asiakirjoja ja hakee niistä työtehtävissään tarvitsemansa tiedot
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii säädösten edellyttämiä vaarallisten aineiden kuljetuksissa tarvittavia asiakirjoja ja hakee itsenäisesti työtehtävissään tarvitsemansa tiedot

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy ja vastaa puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turvallinen varastointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää kemikaalilain vaarallisten aineiden käsittelyä ja varastointia koskevat määräykset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työtehtävissään työpaikkansa vaarallisille aineille tarkoitettua varastoa itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee vaarallisten aineiden varastointiin ja käsittelyyn tarvittavaa tietoa kemikaalikorteista ja säädöskokoelmista

Vastuut ja velvollisuudet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää VAK-säädösten mukaiset vastuut ja velvollisuudet työtehtävissään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa säädösten edellyttämät tehtävät ja toimenpiteet itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valvoo vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvissä työtehtävissään kuljetusketjun turvallisuutta ja säädösten mukaisuutta

Toiminta vaara- ja vahinkotilanteessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hälyttää apua vahinkotilanteissa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hälyttää apua vahinkotilanteissa ja antaa viranomaisille tilannearvion.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee vaarallisia aineita turvallisuusohjeiden edellyttämällä tavalla ja toimia yrityksen ohjeiden mukaan vahinkotilanteissa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmaksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käsittelemällä varastossa kuljetusketjuun liittyen vaarallisiksi aineiksi luokiteltavia aineita. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.27. Varaston tietojärjestelmät, 10 osp (105773)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käyttää varastokirjanpito-ohjelmaa
- varastokirjanpidon perusteet
- päivittää saldoja varastokirjanpito-ohjelmaan
- tulostaa raportteja varaston tietojärjestelmän avulla
- tulkita varaston seurantaraportteja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Varastokirjanpitoohjelman käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee varastokirjanpitoohjelman peruskäytön ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää varastokirjanpitoohjelmaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää varastokirjanpitoohjelmaa itsenäisesti ja ymmärtää sieltä saatavaa tietoa

Saldojen päivittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • päivittää ohjattuna saldoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • päivittää saldoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • päivittää varastosaldot itsenäisesti ja oikein

Varastodokumenttien tulostus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tulostaa varastodokumentteja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee saapumis- ja lähetysdokumenttien tulostuksen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulostaa saapumis- ja lähetysdokumentteja sekä erilaisia varastoraportteja tulkiten niitä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Varastokirjanpidon perusteet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää varastokirjanpidossa ylläpidettävät yleiset tiedot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää erilaisia varastokirjanpidossa ylläpidettäviä tietoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> Hallitsee hyvin varastokirjanpidossa ylläpidettävät tiedot, kuten saldot, hyllypaikat ja hankintahinnat

Varastotapahtumien tulkitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää pääsääntöisesti, miten varastotapahtumia tulkitaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee keskeisiä varastotapahtumia.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee hyvin erilaisia varastokirjanpidossa olevia tapahtumia ja tietää niiden merkityksen yritykselle.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käyttämällä varaston tietojärjestelmää. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.28. Tavarankuljetus, 15 osp (105765)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä ajoneuvon ajoonlähtötarkastuksen

- kuormaukseen ja kuorman sitomiseen liittyvät määräykset ja ohjeet
- valmistella ajoneuvonsa kuormatilat kuormaus- tai purkausvalmiuteen
- valita kuormankäsittelylaitteen työtehtävän mukaisesti
- käyttää rahtikirjaa
- kuorman sijoittamisen ja varmistamisen
- noudattaa työturvallisuusohjeita
- työskennellä tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti huolehtien työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- huomioida kuorman asettamat vaatimukset kuljetustehtävän aikana
- huolehtia ajoneuvon siisteydestä
- toimia ohjeiden ja määräysten mukaisesti työtehtävissä.

Opiskelija

- B-ajoneuvoluokan kuljettajatutkinnon
- kuljetustehtävän.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti työsuunnitelma
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Ajoonlähtötarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa ajoneuvon liikenneturvallisuuskunnon käyttöohjekirjan mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa ajoneuvon liikenneturvallisuuskunnon ja ilmoittaa havaitsemistaan puutteista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa ajoneuvon liikenneturvallisuuskunnon ja suorittaa auton käyttäjälle kuuluvia toimenpiteitä

Kuljetustehtävän suorittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetustehtävän ja ottaa huomioon muut tiellä liikkujat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetustehtävän vastuullisesti ja ennakoivaa ajotapaa noudattaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljetustehtävän taloudellista ja ennakoivaa ajotapaa noudattaen huomioiden kuorman erityisvaatimukset

Rahtikirjan käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • lukee ja ymmärtää rahtikirjan keskeiset tiedot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • täyttää ja käyttää rahtikirjaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja ja tekee tarvittaessa sähköiset kirjaukset

Kuormaaminen ja kuorman varmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa kuorman kuormansidontaliinaa käyttäen • valmistelee kuormatilan ja kuormaa sen säädösten mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää kuormansidontavälineitä sekä ohjatusti kuormankäsittelylaitteita määräysten mukaisesti • kuormaa kuormatilan kuormauksen peruseriaatteiden mukaisesti käyttäen soveltuvia kuormankäsittelylaitteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastaa ja käyttää kuormansidonta- ja käsittelylaitteita määräysten mukaan sekä huomioi olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön • kuormaa mahdollisimman suuren hyötykuorman oikeassa purkujärjestyksessä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kuljetusyksiköt	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää yleisimmät kappaletavaroiden kuljetuksessa käytettävät kuljetusyksiköt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää erilaisille kappaletavaroille soveltuvat kuljetusyksiköt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee erilaisille kappaletavaroille ja kuormatiloille soveltuvat kuljetusyksiköt

Lainsäädäntö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa hyväksytysti B-luokan ajo-oikeuden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää, mistä alan lainsäädäntöön liittyvää tietoa löytyy.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjeiden ja säädösten mukaisesti kuljetustehtävässä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla annetun kuljetustehtävän säädösten ja kuljetettavan tavarantoimituksen vaatimusten mukaisesti taloudellisesti ja tarkoituksenmukaista reittiä käyttäen. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.29. Osto- ja myyntitoiminnot varastoissa, 15 osp (105760)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- palvella asiakkaita hyvän asiakaspalvelun mukaisesti
- markkinoinnin peruskäsitteitä
- käyttää yrityksen tavarantoimittajien tuotehakemistoja, hinnastoja ja luetteloita
- tunnistaa yrityksen keskeisimmät nimike- ja tuotevalikoimat
- arvioida erisuuruisten alennusten vaikutusta yrityksen talouteen
- arvioida rahti- ja varastointikulujen kustannusten vaikutuksia
- yrityksen tuotteiden osto- ja myyntitapahtumaan liittyviä toimintoja
- toimia yrityksen ja alan ohjeiden, laatuvaatimusten sekä lainsäädännön mukaisesti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan perustehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa varastoalan keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä varastoalan tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti, sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Tuotetuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yrityksen keskeisimmät tuotteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee alan tuotteiden tuotetuntemusta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee tavarantoimittajien hakemistojen, hinnastojen ja luetteloiden käytön

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kykenee palvelemaan asiakkaita yrityksen ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee työhön liittyvän asiakaspalvelun sekä toimii yrityksen imagon mukaisesti käytöksellään ja pukeutumisellaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee yrityksen sisäisiä ja ulkoisia asiakkaita heidän tarpeensa tunnistuen sekä tuo esille asiakaspalvelutilan viihtyisyyteen liittyviä seikkoja

Osto- ja myyntitapahtumat	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna yrityksessä oston- tai myyntiin liittyviä tehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee yrityksessä oston-tai myyntiin liittyviä avustavia tehtäviä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee yrityksessä oston ja myyntiin liittyviä avustavia tehtäviä

Täsmällisyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työpaikan työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja toimii annettujen työohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Alennusten merkitys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää alennuksien merkityksen yrityksen toiminnalle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää saatavien ja annettavien alennuksien määrän ja vaikutuksen kustannustehokkuuteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää hinnoittelua ja alennusvaikutuksen suhdetta asiakastyytyväisyyteen, myyntimäärään ja myyntikatteeseen

Rahti- ja varastointikustannukset	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää rahti- ja varastointikustannusten muodostumisen peruseriaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää hankintahintakertoimen muodostumisen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää rahti- ja varastointikustannusten vaikutuksen yrityksen talouteen

Markkinointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää ohjattuna markkinoinnin merkityksen yritykselle.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää markkinoinnin merkityksen yritykselle.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee markkinoinnin perusteet ja osallistuu yrityksessä avustaviin markkinointitehtäviin.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmaksi sekä tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää vuorovaikutustaitojen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa ja työskentelee asiakkaiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja raportoi poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti tunnistaa alansa kestävän kehityksen periaatteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti toimii alansa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa työtehtävänsä sovittujen toimintamallien mukaisesti ja kehittää ammattinsa arvostusta omalla toiminnallaan edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimimalla varastossa osto- tai myyntitoiminnoissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.30. Lentoasema-alueen liikennöinti ja kunnossapito, 45 osp (105753)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- asennoitua ammattikuljettajan tehtävien edellyttämällä tavalla
- tehdä perushuoltotoimet ajoneuvolle ja käyttää tarvittavia työvälineitä ja -menetelmiä
- tunnistaa ajoneuvoihin kuuluvia hydrauliiikan, pneumatiikan ja sähkötekniikan laitteita ja toimintaperiaatteita
- käyttää tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgrafiikkaohjelmia
- käyttää sähköpostia ja etsiä tietoa internetistä
- toimia osana työtehtävänsä edellyttämää logistista järjestelmää
- käyttää logistiikan telemaattisia järjestelmiä
- määritellä tarvittaessa työtehtävässään rahduspainon
- käyttää yleisimpiä kuljetusasiakirjoja
- pakata, tulkita ja tehdä yleisimpien pakkausten ja kuljetusyksiköiden merkinnät
- käyttää yleisimpiä kuormankäsittelylaitteita
- kuormata, varmistaa ja purkaa erilaisia kappaleita säädösten ja määräysten mukaan erilaisissa kuormatiloissa
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa tehtävissään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia työtehtävissään ohjeiden ja määräysten mukaisesti
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- suorittaa ajoonlähtö- ja ajonlopetustoimet sekä päivittäiset huoltotoimet käytössä olevalle ajoneuvolle
- liikennöidä lentoasema-alueella maaliikenneohjeiden mukaisesti
- tiimin jäsenenä suorittaa lentoasema-alueen kesä- ja talvikunnossapitotehtäviä
- käyttää yhtä keskeistä pyörialustaista kunnossapitoajoneuvoa
- suorittaa annetun kuljetustehtävän turvallisesti ja taloudellisesti
- huomioida työssään työ- ja ajoaikoja koskevat määräykset
- käsitellä ja kuljettaa ajoneuvoa tiellä säädösten ja määräysten mukaan

- huomioida kuorman ja olosuhteiden asettamat vaatimukset kuljetustehtävän aikana
- ensiapu 1 #kurssia vastaavat taidot ja tiedot.

Lisäksi opiskelija

- osaa maaradioliikenteen perusteet ja osaa käyttää kirjaimia selkeyttäviä apusanoja
- tuntee lentokentän organisaation ja tietää kunnossapidon perustehtävät
- suorittaa C-ajoneuvoluokan kuljettajatutkinnon
- suorittaa ADR- peruskurssin ja kokeen hyväksytysti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljettamisen ja kunnossapidon perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan viivyttämättä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kuljettamisen ja kunnossapidon keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä kuljettamisen ja kunnossapidon tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden suuntaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti ja taloudellisesti asetettujen laatutavoitteiden suuntaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii taloudellisuutta jatkuvasti arvioiden ja kehittää toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, #välineiden ja materiaalin hallinta

Kappaletavaran käsittely ja asiakirjat	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna punnitsee, kuutioi ja lavametrittää erilaisia tavaroita lukee ja ymmärtää kuljetusasiakirjoista keskeiset tiedot suomen tai ruotsin kielellä tai molemmilla tekee ohjattuna kestävästä pakkauksesta purkaa ja vastaanottaa tavaran ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> rahdittaa itsenäisesti yleisimpiä kuljetettavia tavaroita käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja pakkaa tavarat ja käyttää keskeisiä pakkausmerkintöjä ohjattuna vastaanottaa ja sijoittaa tavaran ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> rahdittaa itsenäisesti yleisimpiä kuljetettavia tavaroita ja neuvoo asiakasta käyttää erilaisia kuljetusasiakirjoja ja tekee tarvittaessa sähköiset kirjaukset pakkaa tavaran kuljetuksen edellyttämällä tavalla vastaanottaa ja sijoittaa tavaran määrättyyn paikkaan.

Kuormaaminen ja kuorman varmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja ohjattuna tarkastaa kuormansidontavälineitä sekä käyttää haarukkavaunua valmistelee kuormatilan ja kuormata sen säädösten mukaisesti varmistaa yksittäisen kappaleen määräysten mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää kuormansidontavälineitä sekä kuormankäsittelylaitteita määräysten mukaisesti kuormaa kuormatilan kuormauksen peruserätyksien mukaisesti käyttäen soveltuvia kuormankäsittelylaitteita käyttää kollojen sijoittelua ja tuentaa kuorman varmistuksen apukeinona
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkastaa ja käyttää kuormansidontavälineitä ja käsittelylaitteita määräysten mukaan sekä huomioi olosuhteiden vaikutukset turvalliseen ja taloudelliseen käyttöön kuormaa mahdollisimman suuren hyötykuorman oikeassa purkujärjestyksessä soveltaa tarvittavia kuorman varmistuksen keinoja määräysten ja ohjeiden mukaisesti

Kunnossapito	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää yhtä pyörialustaista kunnossapitoajoneuvoa ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää yhtä pyörialustaista kunnossapitoajoneuvoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa itsenäisesti kunnossapitotehtävän pyörialustaisella ajoneuvolla

Ajoonlähtö- ja lopetustarkastus sekä ajonaikainen kunnonseuranta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna ajoonlähtö- ja lopetustarkastuksen ajoneuvolle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistaa ajoneuvon liikenneturvallisuuskunnon mittareiden ja merkkivalojen informaation perusteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoneuvon kunnonseurannan perusteella johtopäätöksiä vaadittavista korjaus- ja huoltotoimenpiteistä sekä tekee yksinkertaiset korjaukset ajoneuvossa mukana olevilla työkaluilla

Ajoneuvotekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ajoneuvon huoltokohteet ja vaihtaa ajoneuvon valojen polttimoita ja sulakkeita • tunnistaa hydraulisia, pneumaattisia ja sähköisiä järjestelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa voiteluhuollon ympäristövaatimusten mukaisesti oikeilla välineillä • selvittää hydraulisten, pneumaattisten ja sähköisten järjestelmien toimintaperiaatteet erilaisissa ajoneuvoissa ja työlaitteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vaihtaa yleisimpiä kulutusosia oikeilla välineillä ja menetelmillä • tarkastaa ja huoltaa hydraulisia, pneumaattisia ja sähköisiä järjestelmiä erilaisissa ajoneuvoissa ja työlaitteissa

Työympäristö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pitää tarvittavat työvälineet ja asiakirjat siisteinä ja järjestyksessä sekä siivoaa työympäristönsä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • lajittelee työssä syntyneet jätteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työssään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia valintoja

Tietotekniikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • lähettää ja vastaanottaa sähköpostia sekä käyttää internetiä oman alansa tiedonhakuun
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia tehtäviä tekstinkäsittely-, laskentaja esitysgrafiikkaohjelmilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää yhtä oman alansa tietotekniikan sovellusta

Asiakaspalvelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy ja vastaa puhelimeen ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pukeutuu ja toimii asiallisesti työtehtävän edellyttämällä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on aloitteellinen sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kuljetusyksiköt	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää yleisimmät kappaletavaroiden kuljetuksessa käytettävät kuljetusyksiköt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää erilaisille kappaletavaroille soveltuvat kuljetusyksiköt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee erilaisille kappaletavaroille ja kuormatiloille soveltuvat kuljetusyksiköt

Yrittäjyys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjattuna työssään taloudellisen työskentelyn periaatteita tietää työsopimuksen syntymisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita selvittää työsopimuksesta sopijaosapuolten oikeudet ja velvollisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työtään yrityksen taloudellisten ja laadullisten tavoitteiden suuntaisesti tuntee työsopimusjärjestelmän toimintaa ja osaa työehtosopimuksista tarkastaa työsuhteen ehdot

Riskienhallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee kuljetus- ja vastuuvakuutusten korvauseriaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää säädösten velvoitteet kuljetuksen suorittajalle kuljetusvahinkotapauksissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa yksinkertaisin menetelmin kuljetusvahinkojen riskejä

Logistiset järjestelmät	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee eri kuljetusmuodot tietää yleisimmät telemaattiset järjestelmät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää eri kuljetusmuotojen tehtävät käyttää yhtä telemaattista sovellusta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee taloudellisimman kuljetusmuodon annettuun kuljetusongelmaan valitsee ja käyttää tehtävän edellyttämää telemaattista sovellusta

Lentokenttää koskevat määräykset ja normit	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentokenttäaluetta koskevat turvallisuusmääräykset on suorittanut hyväksytysti kulkulupakoulutuksen tuntee asematasoalueen maaliikennemääräykset.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työtehtävissään huomioon määräykset ja normit tuntee oman kulkulupansa liikkumisrajoitukset tuntee lentokenttäalueen erityismääräykset liikkumisesta ja varoetäisyyksistä ilma-aluksiin ja muihin ajoneuvoihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii työtehtävissään määräyksien ja normien mukaisesti tuntee lentoliikennealueiden turvavalvonnan periaatteet tuntee toimintaohjeet huonon näkyvyyden olosuhteissa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii vuorovaikutustilanteissa käyttää maaradioliikenteen yleisimpiä fraaseja ja ICAO-aakkoset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu vuorovaikutukselliseen yhteistyöhön ja työskentelee asiakkaiden kanssa tuntee maaradioliikenteen perusteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella kommunikoi maaradiolla lennonjohdon kanssa

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja neuvottelee poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleensä sovittujen toimintamallien mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii sovittujen toimintamallien mukaisesti, arvostaa tekemäänsä työtä sekä kehittää ammatin arvostusta toiminnallaan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä kuljettamalla kuorma-autolla kappaletavara kuorman säädösten ja kuljetettavan tavarantoimintamallien mukaisesti taloudellisesti ja tarkoituksenmukaista reittiä käyttäen mahdollisimman aidossa kuljetusalan ympäristössä tai suorittamalla kunnossapitotehtäviä kuorma-autolla lentokenttäympäristössä tai vastaavissa olosuhteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.31. Maapalvelut ja turvallisuus, 25 osp (105758)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- lentokoneen opastamiseen käytettävät menetelmät, merkit ja asematasomerkinnot
- noudattaa työturvallisuusohjeita sekä käyttää henkilökohtaisia suojavälineitä
- liittyy lentokoneen maasähköjärjestelmään ja suorittaa lentokoneen paikoitusjärjestelyt työryhmän jäsenenä oikeita ja turvallisia työtapoja noudattaen
- suorittaa lentokoneen irtotavara kuorman purkamisen ja kuorman purkamisen työryhmän jäsenenä
- lajitella ja kohdentaa eri matkatavara- ja rahtityypit, niitä koskevat varo-, viranomais- ja merkintämääräykset sekä niihin liittyvät asiakirjat
- toimia matkustajien tai matkatavarojen turvatarkastustehtävissä työryhmän jäsenenä
- lentoasemal palveluissa tarvittavan keskeisen englanninkielisen sanaston ja selviytyä yleisimmistä lentoaseman asiakaspalvelutilanteista englannin kielellä
- toimia lennonjohdolta tai lentokoneen miehistöltä saamiensa englanninkielisten ohjeiden mukaisesti.

Lisäksi opiskelija tuntee

- jäätymisen ehkäisyyn ja jään sekä lumen poistoon liittyvät toimenpiteet
- lentokoneen tankkaamiseen liittyvät menetelmät ja turvallisuusasiat
- lentokoneen työntämisen ja siirron periaatteet.

Lisäksi opiskelija suorittaa ilmailuhallinnon hyväksymän ” Vaarallisten aineiden ilmakuljetuksen peruskurssin” (DGR-kurssin) hyväksytysti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman itsenäisesti

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa maapalveluiden perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan viivyttämättä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa maapalveluiden keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä maapalveluiden tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti sekä hävittää jätteet ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, #välineiden ja materiaalin hallinta

Lentokoneen paikoitus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee lentokonetyypin mukaiset paikoitustoimenpiteet ohjatusti työryhmän jäsenenä ja ilmoittaa toimenpiteiden suorittamisesta lentokoneen miehistölle käsimerkein
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> opastaa lentokonetta käsimerkein paikoituksen yhteydessä ja tekee keskeiset lentokoneen paikoitustehtävät oikea-aikaisesti ja turvallisesti työryhmän jäsenenä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa ryhmän jäsenenä yhden lentokonetyypin telakointitoimenpiteet ja purkaa telakoinnin

Kuorman purku ja kuormaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna purkaa ja kuormaa lentokoneen irtotavararuuman lastin työryhmän jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> purkaa ja kuormaa lentokoneen irtotavararuuman lastin työryhmän jäsenenä tunnistaa kuormasta posti- ja rahtilähetykset sekä matkatavarat sekä erottelee matkatavaroista jatkolento-, priority- (business) ja toiselle lennolle poletoidut matkatavarat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> purkaa ja kuormaa lentokoneen irtotavararuuman työryhmän jäsenenä viranomaismääräysten ja lentoyhtiökohtaisten ohjeiden mukaisesti tulkitsee saapuvan lennon totaali kuormasähkeen ja varautuu sen perusteella oikealla kalustolla

Turvatarkastus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii turvatarkastuksessa työryhmän jäsenenä ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa matkustajan tai muutoin kentällä oleskelevan henkilön turvatarkastuksen voimassa olevien määräysten mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kielletyt esineet tai aineet läpivalaisulaitteen avulla ja toimii löydöksen edellyttämällä tavalla..

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lentokoneen paikoittaminen, siirtäminen ja lähettäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentokoneen opastamiseen käytettävät merkit ja asematasomerkinnät tuntee lentokoneiden siirtämiseen käytettävän kaluston tuntee käynnissä olevan lentokoneen vaara-alueet tuntee tankkausalueen turvamääräykset ja lentokoneissa käytettävät polttoainelaadut
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentokoneen opastamisessa käytettävät menetelmät, käsimerkit sekä asematasomerkinnät tuntee lentokoneiden siirtomenetelmät tietää liikkuvan ja paikallaan olevan koneen vaara-alueiden erot tuntee lentokoneiden tankkausmenetelmän periaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentokoneen paikoittamiseen ja lähettämiseen liittyvät tehtävät, merkinantotavat ja määräykset tietää lentokonetyypin aiheuttamat rajoitukset siirrolle tietää eri konetyyppien rullaavan ja paikallaan käyvän lentokoneen vaara-alueiden erot tuntee lentokoneiden tankkausmenetelmän sekä polttoaineen vesinäytteenoton periaatteet

Jäätymisen ehkäisy ja jäänpoisto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentokoneen jäätymiseen liittyvät olosuhteet ja jäätymisen vaikutuksen aerodynamiikkaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee jäänpoistoon ja jäätymisen ehkäisyyn käytettävät kemikaalit ja niiden ominaisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää jäätymisen ehkäisyssä käytettävien kemikaalien sekoitussuhteet ja niiden vaikutusajat

Matkatavarat ja rahti	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee eri matkatavara- ja rahtityypit
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee matkatavaroita ja lentorahtia koskevat varo-, viranomais- ja merkintämääräykset sekä niihin liittyvät asiakirjat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee matkatavaroita ja lentorahtia koskevat varo-, viranomais- ja merkintämääräykset sekä niihin liittyvät asiakirjat sekä tietää massakeskipisteen merkityksen lentokoneen kuormaamisessa

Turvallisuus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentoaseman turvavalvotun alueen ja tietää omat kulkuoikeutensa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää kenttäalueen turvajärjestelyiden periaatteet ja infrastruktuurin sekä matkustajien, matkatavaroiden ja rahdin turvatarkastusten periaatteet sekä tuntee matkatavaroista tai matkustajalta poistettujen esineiden käsittelyn lentoasemalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää kenttäalueen turvajärjestelyiden periaatteet ja infrastruktuurin sekä tuntee turvatarkastuksessa käytettävät laitteet ja välineet tuntee yleisimmät esineet tai aineet, joiden ilmakuljetus on kielletty.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen pukeutuu työtehtävien edellyttämällä tavalla ja käyttää lakisääteisiä suojavälineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet kiinnittää huomiota käytettävien ajoneuvojen ja kuormausvälineiden kuntoon
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa turvallisemmaksi havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä tiedostaa nopeatempoisen ja vaihtelevan työrytmin mukanaan tuomat tapaturmariskit ja pyrkii toiminnassaan ennakkoimaan vaaratilanteet

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> perehtyy vieraaseen laitteeseen niin, ettei aiheuta vaaraa itselle tai ympäristölle käyttäessään laitetta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> huomioi toimissaan säännöllisen lentoliikenteen vaatimukset ja pystyy sopeuttamaan työskentelyään olosuhteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ennakoi sääolosuhteiden muutosten vaikutukset työturvallisuuteen, toimii rauhallisesti ja harkiten olosuhteiden mukaisesti sekä tiedostaa vaarallisiin aineisiin ja niiden käsittelyyn liittyvät vaaratekijät ja toimii niiden edellyttämällä tavalla

Vuorovaikutus ja yhteistyö, ilmaisuenglanti	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee ilmaisuenglannin alkeet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ryhmän ja miehistön välisen englanninkielisen kommunikoinnin pääosin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> pystyy kommunikoimaan lentokoneen miehistön kanssa tarvittaessa englanniksi

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ohjattuna omaa työtään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa työtään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaan

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä lentokoneen paikoitusjärjestelyt ja tavarakuorman kuormauksen tai kuorman purkamisen työryhmän jäsenenä yhteydessä sekä toimimalla matkustajien tai matkatavaroiden turvatarkastustehtävissä työryhmän jäsenenä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.32. Pelastustehtävät, 10 osp (105762)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- sammutustyön perusteet tai on suorittanut pelastuskortin

- toimia onnettomuustilanteissa itseään tai muita vaarantamatta
- ottaa inhimilliset tekijät huomioon työtehtävissään
- huolehtia omasta työkunnostaan.
- ensiapu 2-kurssia vastaavat tiedot ja taidot

Lisäksi opiskelija

- tuntee lentokentän pelastustoimen.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman itsenäisesti

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja annettuja ohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti sekä hävittää jätteet ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, #välineiden ja materiaalin hallinta

Sammutustyön perusteet	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa tulityökortin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • sammuttaa pieniä paloja eri menetelmillä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ilmailuviranomaisen hyväksymän pelastuskortin tai omaa vastaavat tiedot ja taidot

EA2-kortti tai vastaava	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa EA2-kortin tai vastaavan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa EA2-kortin tai vastaavan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa EA2-kortin tai vastaavan.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lentokentän pelastustoimen organisaatio ja johtovastuu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee lentokentän pelastusorganisaation
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee lentokentän pelastustoimen organisaation sekä johtovastuun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee lentokentän pelastustoimen organisaation ja johtovastuun sekä tietää lentokentän hälytystilanteessa toimintamenettelyn ja kaluston sijoituksen

Inhimillinen tekijä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • on selvillä oman toimintansa vaikutuksesta turvallisuuteen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää inhimillisen tekijän vaikutuksia turvallisuuteen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon inhimillisen tekijän työtehtävissään.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • pukeutuu työtehtävien edellyttämällä tavalla ja käyttää lakisääteisiä suojavälineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta • noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • kiinnittää huomiota käytettävien ajoneuvojen kuntoon
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi • havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • tiedostaa nopeatempoisen ja vaihtelevan työrytmin mukanaan tuomat tapaturmariskit ja pyrkii toiminnassaan ennakoimaan vaaratilanteet

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy vieraaseen laitteeseen niin, ettei aiheuta vaaraa itselle tai ympäristölle käyttäessään laitetta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • huomioi toimissaan säännöllisen lentoliikenteen vaatimukset ja pystyy sopeuttamaan työskentelyään olosuhteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi sääolosuhteiden muutosten vaikutukset työturvallisuuteen, toimii rauhallisesti ja harkiten olosuhteiden mukaisesti sekä tiedostaa vaarallisiin aineisiin ja niiden käsittelyyn liittyvät vaaratekijät ja toimii niiden edellyttämällä tavalla

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjattuna omaa työtään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa työtään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla ilmailuviranomaisen hyväksymän pelastuskortin tai osoittamalla hallitsevansa sammutustyön perusteet sekä suorittamalla EA 2-

kortin tai vastaavat tiedot. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.33. Lentoaseman huoltaminen, 15 osp (105754)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- talotekniikan perusteet niin, että hän kykenee yleisimmissä häiriötilanteissa toimimaan vahinkoja ennaltaehkäisevästi
- lämmitys-, vesi- ja viemäritekniikan sekä ilmastointitekniikan perustaidot
- kiinteistönhoidon perustaidot
- yleisimpien valvontajärjestelmien perusteet.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman itsenäisesti

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tekee lentoasemakiinteistön perushoitotehtäviä ohjatusti noudattaen työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee lentoasemakiinteistön perushoitotehtäviä noudattaen työaikoja ja annettuja ohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tekee lentoasemakiinteistön perushoitotehtäviä itsenäisesti sekä noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti sekä hävittää jätteet ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, #välineiden ja materiaalin hallinta

Kiinteistön huoltamisen perustaidot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee pieniä ja yksinkertaisia taloteknisiä huoltoja ohjatusti • tekee yksinkertaisia kiinteistön korjauksia ohjatusti • suorittaa alueiden puhtaanapitoa ohjatusti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia taloteknisiä huoltotoimenpiteitä • tekee yksinkertaisia kiinteistön korjauksia • huolehtii alueiden siisteydestä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia taloteknisiä huoltotoimenpiteitä itsenäisesti • tekee kiinteistön korjauksia ja huomioi korjauksiin liittyvät määräykset • huolehtii vastuualueiden siisteydestä oma-aloitteisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Talotekniikka ja kiinteistön huolto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee koneellisen ilmanvaihdon periaatteet tuntee peruslämmitysjärjestelmien periaatteet tuntee sähköalan turvallisuusmääräykset kiinteistöhuoltotöiden kannalta tietää viemäri- ja sadevesijärjestelmän eron
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee ilmastointijärjestelmän huoltokohteet tunnistaa lämmönjakohuoneesta pääkomponentit tietää sallitut sähkötyöt tietää kiinteistön vesi- ja viemärlaitteiston pääosat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> määrittää huollon tarpeen valvontajärjestelmän tietojen perusteella määrittää huollon tarpeen valvontajärjestelmän tietojen perusteella tuntee lentokentillä käytettävät sähköjärjestelmät ja ottaa sähköturvallisuusmääräykset ja ohjeet huomioon työtehtävissään tuntee sade- ja pintavesien viemärintijärjestelmän huollon periaatteet ja paikalliset määräykset

Kiinteistön valvontajärjestelmä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää valvomon sijainnin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> Tulkitsee valvontailmoituksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii ilmoitusten perusteella

Jätelaki	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee jätelain perusvaatimukset jätteiden lajittelun suhteen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> osaa lajitella jätteet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on selvillä paikallisesta ongelmajätteiden käsittelytavasta.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • pukeutuu työtehtävien edellyttämällä tavalla ja käyttää lakisääteisiä suojavälineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta • noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • kiinnittää huomiota käytettävien ajoneuvojen ja kuormausvälineiden kuntoon
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi • havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • tiedostaa nopeatempoisen ja vaihtelevan työrytmin mukanaan tuomat tapaturmariskit ja pyrkii toiminnassaan ennakoimaan vaaratilanteet

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy vieraaseen laitteeseen niin, ettei aiheuta vaaraa itselle tai ympäristölle käyttäessään laitetta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • huomioi toimissaan säännöllisen lentoliikenteen vaatimukset ja pystyy sopeuttamaan työskentelyään olosuhteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi sääolosuhteiden muutosten vaikutukset työturvallisuuteen ja työtehtäviin sekä toimii rauhallisesti ja harkiten olosuhteiden mukaisesti

Estetiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee ohjatusti työja asiakasviihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee työ- ja asiakasviihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää monipuolisesti alan esteettisiä periaatteita sekä toimii työympäristöön ja asiakas viihtyisyyteen sekä muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä, ryhmässä ja asiakaspalvelutilanteessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon asiakkaat ja muut työyhteisön jäsenet

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ohjattuna omaa työtään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa työtään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä kiinteistön huoltoon liittyvää työtä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.34. Ilma-aluksen kuormaaminen, 15 osp (105748)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- purkaa ja kuormata työryhmän jäsenenä lentokoneen lastin kuormausohjeiden ja viranomaismääräysten mukaisesti
- huolehtia saapuvan matkatavaran jatkokäsittelystä ja käyttää terminaalin matkatavarakuljetinta
- selvittää lentoaseman informaatiojärjestelmistä lentojen saapumiset ja lähdöt sekä koneen seisontapaikan sijainnin
- tulkita kuormasähkeen tietoja ja toimia niiden mukaisesti
- avata ja sulkea eri lentokonetyyppien ruumien luukut
- kuljettaa kuormausryhmän ajoneuvoa (matkatavarahihna, vetotrukki tai vastaava).

Opiskelijalla on voimassa oleva DGR-lupa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Työn suunnittelu ja työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään ja noudattaa työaikoja • suorittaa ilma-alusten kuormaamisen perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan viivyttämättä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee oman työnsä ja noudattaa työaikoja • suorittaa ilma-alusten kuormaamisen keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman ja noudattaa työaikoja • suoriutuu keskeisistä ilma-alusten kuormaamisen tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti sekä hävittää jätteet ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, #välineiden ja materiaalin hallinta

Lentokoneen kuormaus ja purkaus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu lentokoneen kuormaus- tai kuorman purkutehtävään ohjatusti erottelee ohjattuna erilaiset matkatavaratyypit merkintöjen perusteella. varmistaa kuorman ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa keskeiset lentokoneen kuorman purkamiseen ja kuormaamiseen liittyvät tehtävät sekä avaa ja sulkee ruuman luukut ohjeiden mukaisesti purkaa ja suorittaa irtotavararuuman kuormauksen ohjeiden mukaisesti työryhmän jäsenenä varmistaa kuorman ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee itsenäisesti kuormausryhmän jäsenenä kuorman purku- ja lastaustehtävässä purkaa ja suorittaa lentokoneen ruuman kuormauksen ohjeiden mukaisesti työryhmän jäsenenä sekä sijoittaa lähtevän matkatavaran ja rahdin kuormausohjeen mukaisesti varmistaa kuorman itsenäisesti vaatimusten mukaisesti oikeilla välineillä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kuormasähkeen tulkitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee ohjattuna kuormasähkeen tiedot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee kuormasähkeen tiedot ja toimii ohjeiden mukaan saapuvalla lennolla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee kuormasähkeen tiedot itsenäisesti ja varaa saapuvalla lennolle oikeat välineet

Kuormausohjeiden tulkitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> sijoittaa kuorman ohjattuna kuormausohjeen mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> sijoittaa kuorman ohjeiden mukaisesti sekä tietää konetyyppi- ja lentoyhtiökohtaiset ruuman numeroinnit sekä sijoitukset sekä tuntee koneen ruuman luukun aukaisumekanismiin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> sijoittaa kuorman itsenäisesti kuormausohjeen mukaan huomioiden massakeskipisteen vaikutuksen.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään • noudattaa turvallisuusmääräyksiä ja turvaetäisyyksiä koneella toimiessaan eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä sekä turvallisia nostoja kantotekniikoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta • noudattaa turvallisuusmääräyksiä ja turvaetäisyyksiä koneella toimiessaan ja ottaa työskennellessään huomioon muun ryhmänsä turvallisuuden • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi • havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja toimii ryhmän jäsenenä • hallitsee ilmailuenglannin alkeet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee yhteistyössä ryhmän jäsenenä • ymmärtää ryhmän ja miehistön välisen englanninkielisen kommunikoinnin pääosin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee yhteistyössä aktiivisena ryhmän jäsenenä • osallistuu miehistön ja ryhmän väliseen kommunikointiin englannin kielellä

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjattuna omaa työtään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa työtään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä lentokoneen kuormaukseen ja kuorman purkuun liittyvää työtä kuormausryhmän jäsenenä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua

ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.35. Lentoliikennealueen kunnossapito, 15 osp (105755)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suorittaa keskeisiä lentoasema-alueen kesäkunnossapitotehtäviä
- tehdä talvikunnossapitotehtäviä koneellisesti
- suorittaa keskeisiä lentoasema-alueen talvikunnossapitotehtäviä.

Opiskelija

- tekee työnsä sääolosuhteet huomioiden
- huomioi työssään lentokenttäalueen infrastruktuurin ja siihen liittyvät laitteet
- osaa ottaa työssään huomioon lentoaseman kunnossapito-ohjeiston.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa toteuttamiskelpoista työsuunnitelmaansa itsenäisesti sekä arvioi ja kehittää toimintaansa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kunnossapidon perustehtävät annettujen ohjeiden mukaan viivyttämättä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa kunnossapidon keskeiset tehtävät itsenäisesti ohjeiden mukaan ja osoittaa toiminnallaan ottavansa huomioon muut työyhteisönsä jäsenet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu keskeisistä kunnossapidon tehtävistä vastuullisesti ja turvallisesti ottaen huomioon työpaikan erityisvaatimukset

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden suuntaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti ja taloudellisesti asetettujen laatutavoitteiden suuntaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan.

2. Työmenetelmien, #välineiden ja materiaalin hallinta

Kunnossapito	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee ryhmän jäsenenä lentokenttäalueen kunnossapitoon liittyvät kunnossapitotehtävät säähavaintotietojen perusteella • käyttää pyöräalustaista kunnossapitoajoneuvoa ohjatusti • suorittaa ohjatusti yksinkertaisia kunnossapidon tehtäviä helpoissa olosuhteissa • osallistuu koneelliseen lumenauraukseen työryhmän jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa aktiivisesti osaa kunnossapitotehtävien määrittelyyn ryhmän jäsenenä • käyttää pyöräalustaisia kunnossapitoajoneuvoja kunnossapitotehtävissä • suoriutuu toistuvista, rutiiniluonteisista kunnossapitotehtävistä • suorittaa koneellista lumenpoistoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suhtautuu vastuuntuntoisesti määriteltävien kunnossapitotehtävien turvalliseen suorittamiseen • suorittaa itsenäisesti kunnossapitotehtäviä pyöräalustaisella ajoneuvolla • suoriutuu kunnossapidon työtehtävistä itsenäisesti vaihtelevissa olosuhteissa • suorittaa itsenäisesti koneellista lumenpoistoa lentoliikennealueella

Ajoonlähtö- ja lopetustarkastus sekä ajonaikainen kunnonseuranta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoonlähtö- ja ajonlopetustarkastuksen ohjattuna ajoneuvolle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa ajoneuvon liikenneturvallisuuskunnon mittareiden ja merkkivalojen informaation perusteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoneuvon kunnan seurannan perusteella johtopäätöksiä vaadittavista korjaus- ja huoltotoimenpiteistä sekä tekee yksinkertaiset korjaukset ajoneuvossa mukana olevilla työkaluilla

Työympäristö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pitää tarvittavat työvälineet ja asiakirjat siisteinä ja järjestyksessä sekä siivoaa työympäristönsä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii työympäristönsä siisteydestä sekä lajittelee työssä syntyneet jätteet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa työssään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia valintoja.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lentokenttää koskevat määräykset ja normit	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentokenttäaluetta koskevat turvallisuusmääräykset on suorittanut hyväksytysti kulkulupakoulutuksen tuntee asematasoalueen maaliikennemääräykset tietää eri säähavaintotietoihin perustuvat lentokenttäalueen kunnossapitotehtävät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työtehtävissään huomioon määräykset ja normit tuntee oman kulkulupansa liikkumisrajoitukset tuntee lentokenttäalueen erityismääräykset liikkumisesta ja varoetäisyyksistä ilma-aluksiin ja muihin ajoneuvoihin tietää kunnossapitotehtävien merkityksen turvallisuuden kannalta on selvillä lentokenttäaluetta koskevista määräyksistä tehtävien edellyttämässä laajuudessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii työtehtävissään määräyksien ja normien mukaisesti tuntee lentoliikennealueiden turvalvonnan periaatteet tuntee toimintaohjeet huonon näkyvyyden olosuhteissa hallitsee työn perustana olevan tiedon kiitettävästi ja osaa hyödyntää sitä lentokenttäalueen kunnossapitotehtäviä määrittellessään

Kunnossapito-ohjeisto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee lentokentän kunnossapito- ohjeiston.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää ohjeiston asettamat vaatimukset kunnossapidolle.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa kunnossapidosta annettua ohjeistoa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ohjeita sekä tietää työhyvinvointiin vaikuttavat asiat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja välttää turvallisuusriskejä työtehtävissään ja huomioi ergonomian vaikutuksen terveyteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja kehittää työympäristöään sekä toimintatapojaan turvallisemmiksi tietää terveellisen ravinnon ja liikunnan vaikutukset terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävänä tekijänä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osaa toimia vuorovaikutustilanteissa hallitsee maaradioliikenteen yleisimmät fraasit ja ICAOaakkoset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu vuorovaikutukselliseen yhteistyöhön ja osaa työskennellä asiakkaiden kanssa tuntee maaradioliikenteen perusteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä arvioi ja kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella kommunikoi maaradiolla lennonjohdon kanssa

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään esiintyviä ongelmatilanteita ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia käytettävissä olevilla keinoilla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työssään esiintyviä ongelmia hankkimalla lisätietoa ja punnitsemalla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja työaikoja ja neuvottelee poikkeamista sekä käyttäytyy asiallisesti hyväksyy alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteuttamisen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii yleensä sovittujen toimintamallien mukaisesti suhtautuu alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen myönteisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii sovittujen toimintamallien mukaisesti, arvostaa tekemäänsä työtä sekä kehittää ammatin arvostusta toiminnallaan. edistää alansa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suorittamalla lentoliikennealueen kunnossapitokurssin hyväksytysti ja tekemällä koneen kanssa talvikunnossapittoa lentokenttäympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.36. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012)

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue suoritetaan ja sitä opetetaan siten, että äidinkielenä on koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieli. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue voidaan opiskelijan valinnan mukaan suorittaa ja sitä voidaan opettaa myös opiskelijan toisena kielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai muulla opiskelijan äidinkielellä, mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa tämän mahdollisuuden.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä
- tulkita erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla • selviytyy tutuissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa • hyödyntää viittomakielen tulkkausta vuorovaikutustilanteissa • osallistuu yhteistyö- ja ryhmätilanteisiin ja ilmaisee asiallisesti mielipiteitään • esittelee omaan ammattialaansa liittyvän ilmiön tai asian • tiedostaa viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä alan viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • toimii ammatillisissa vaihtelevissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää viittomakielen tulkkausta tarkoituksenmukaisesti erilaisissa tilanteissa • vie viestintätilannetta tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä sekä toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja rekistereitä sujuvasti esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä aktiivisesti alan viestintätilanteissa ja on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • toimii joustavasti erilaisissa multimodaalisissa viestintäympäristöissä • käyttää viittomakielen tulkkausta sujuvasti erilaisissa tilanteissa • toimii ryhmässä aktiivisesti ja rakentavasti • edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta • perustelee näkemyksiään ja väitteitään monipuolisesti ja toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla • suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti esitellessään alaansa liittyviä ilmiöitä yleiskielellä ja käyttää alan käsitteistöä ja rekistereitä joustavasti • arvioi viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkitystä omalla alallaan ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee työelämän tekstilajeja hakee tietoa alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ymmärtää suomalaisella viittomakielellä ammattialansa keskeisten viestien ydinasiat tekee päätelmiä tekstien merkityksistä sekä eri tietolähteiden luotettavuudesta hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa viestinnässään noudattaa tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien tavoitteen ja tulkitsee tekstien merkityksiä hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä ymmärtää alansa keskeisten viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa suhteuttaa niitä omiin kokemuksiinsa arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä kykenee arvioimaan tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä ymmärtää alansa viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa tehdä niiden perusteella vertailuja ja johtopäätöksiä arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti hyödyntää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja harjoittaa monilukutaitoaan tuntee viittomakielen eri tyylejä, esimerkiksi kerronnallinen, asia- ja uutistyyli, ja käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja viitottuna, esimerkiksi raportti, toimintaohje, CV ja muita ammatissa tarvittavia tyypillisiä tekstejä tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita esitetyn, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja osaa arvioida eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta ja kehittää monilukutaitoaan hallitsee yleisviittomiston ja viestii alansa tilanteissa suomalaisella viittomakielellä hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin jaksottelun ja sidostaa tekstiä luontevasti laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja tuottaa tyypillisiä tekstejä alansa käytänteiden mukaisesti tekee muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa arvioi viitotun tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja medioita monipuolisesti ja edistää monilukutaitoaan viestii ammatillisesti suomalaisella viittomakielellä ja tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin rakentamisen muokkaa tuottamiensa viitottujen tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti alansa käytänteiden mukaisia viitottuja tekstejä laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja luovasti kehittää viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä

- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja vaikuttavasti perustellen • ottaa vuorovaikutuksessa huomioon toisen näkemykset • ymmärtää sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen vuorovaikutuksessa sekä niiden vaikutuksen sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa kieliympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • käyttää yleisviittomistoa ja ammattiin liittyvää viittomistoa luontevasti • ottaa huomioon sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen ja tiedostaa niiden vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää viittoessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti • viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän, eleiden ja ei-manuaalisuuden sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee merkityksiä myös eri kulttuurien välillä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • saa esiintyessään kontaktin yleisöön ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan viittomakielisessä viestintäympäristössä • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt huomioiden viittomakielen kulttuuriset piirteet • kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja sekä tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia käyttää mallin mukaan eri ammatillisia ilmaisutyylejä tuottaa tekstiä yksin ja yhdessä muiden kanssa arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa viitottuja tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkastelee viitottujen kielten tyylejä ja eri tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta yhdessä tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa vaihdellen eri ilmaisutapoja ja viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia toimii joustavasti osana tuottamisprosessia tuottaessaan tekstiä yhdessä muiden kanssa kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee ja tunnistaa oman kielen sekä kulttuurisen moninaisuuden ja identiteettien merkityksen vuorovaikutuksessa tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin lukee fiktiivisiä tekstejä ja tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan tulkitsee ja arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidesityksiä sekä arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa monipuolisesti kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvää osaamistaan ja arvostaa kulttuurista moninaisuutta hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä sekä arvioi omaa monilukutaitoaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistuen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia äidinkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia äidinkielisiä tekstejä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tutustuu eri tekstilajeihin • tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti • tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta • antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti • tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta • muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta • kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä
- hankkia ja tulkita tietoa viestintänsä perusteeksi
- ilmaista käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tutuissa viestintäympäristöissä tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan tutuissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • tiedostaa suomen kielen taidon merkityksen omalla alallaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii erilaisissa viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan vaihtelevissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, ja osallistuu vuorovaikutustilanteisiin • ymmärtää suomen kielen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • viestii ryhmätilanteissa aktiivisesti ja rakentavasti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan ja osallistuu aktiivisesti erilaisiin multimodaalisiin vuorovaikutustilanteisiin • arvioi suomen kielen merkitystä omalla alalla ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta.

Opiskelija hankkii ja tulkitsee tietoa viestintänsä perusteeksi.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yleisluontoisten ja alan keskeisten tekstien päätarkoituksen • hakee tietoa ammattialansa kannalta keskeisistä tietolähteistä suomen kielellä osittain itsenäisesti • tekee päätelmiä eri tietolähteiden luotettavuudesta • hyödyntää hankkimaansa tietoa viestinnässään noudattaen tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yleisluontoisten ja ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja vertailee kirjakielistä, yleiskielistä ja arkikielistä tekstiä • hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää sujuvasti sekä yleisluontoisia että alaan liittyviä tekstejä • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti • hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin.

Opiskelija ilmaisee käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viestinnälleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan viestintäänsä tavoitteiden mukaisesti hyödyntää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä ja käyttää ymmärrettävää kieltä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja ja tuottaa ammatissa tarvittavia tavanomaisia tekstejä arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kuvailee, miten voisi kehittää osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viestinnälleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti käyttää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita, arvioi viestintävälineiden käytössä eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä suomen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti laatii asiakirjat asianmukaisesti ja tuottaa ammatin kannalta keskeisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti arvioi suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viestinnälleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta käyttää viestinnässään eri viestintävälineitä ja medioita monipuolisesti edistäen viestinnällisiä tavoitteitaan kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää ja selvää suomen kielen yleiskieltä oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti laatii asiakirjat asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja arvioi omaa suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- tulkita erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta
- kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan
- arvioida kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailla eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ilmaisee mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> saa viestiessään kontaktin yleisönsä ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja välittää viestejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti multimodaalisessa vuorovaikutusympäristössä (sekä kuulevien että kuurojen kanssa).

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää mallin mukaan eri tekstilajeja ja tuntee niiden ympäristöjen vaatimuksia, missä tekstejä käytetään tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja saa lukukokemuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia oikein niissä ympäristöissä, joissa tekstit esiintyvät arvioi lukemiaan kirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii kielenkäytön perusnormien mukaisesti ja selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä hankkii monipuolisia lukukokemuksia ja arvioi kirjallisuuden merkitystä.

Opiskelija kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa ammatillisia tekstejä ja käyttää asianmukaista kieltä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa ammatillisia tekstejä ja ottaa niissä huomioon työelämän vaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa sujuvaa ja ymmärrettävää ammatillista tekstiä sekä kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Opiskelija arvioi kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää eri kielimodaliteettien keskeisiä piirteitä ja ominaisuuksia • arvioi kirjoitetun kielen merkitystä viittomakielisille ammatin harjoittamisen kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastelee erilaisia viestinnän ja kielenkäytön ilmaisutapoja kriittisesti • arvioi kirjoitetun kielen asemaa suhteessa viittomakieleen yhteiskunnassa ja työelämässä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee ja tekee havaintoja eri kielten ja eri modaliteettien tyypillisistä rakenteista • vertailee monikielisuuden ja multimodaalisuuden merkitystä ja asemaa yhteiskunnassa sekä työelämässä ja yksilön näkökulmasta.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää jossain määrin oman alansa puhetilanteiden viestintää • pyrkii viestimään vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • pyrkii ilmaisemaan mielipiteitä • pyrkii käyttämään yleiskieltä esitellessään alaansa liittyvän ilmiön tai asian • tunnistaa kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää oman alansa tyypillisiin puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee mielipiteitään asiallisesti • käyttää yleiskieltä ja jossain määrin alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää monipuolisesti oman alansa puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee näkemyksiään ja väitteitään ja pyrkii perustelemaan niitä • käyttää yleiskieltä sekä alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta pääosin itsenäisesti • tekee joitakin muistiinpanoja ja pyrkii tiivistämään ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • hyödyntää monilukutaitoaan pääosin itsenäisesti • ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääasialliset sisällöt • hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa pääosin itsenäisesti • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa keskeiset omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat • hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • hyödyntää monilukutaitoaan • ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien sisällön ja tarkoituksen • hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat ja arvioi niiden käyttöä • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti • tekee itsenäisesti muistiinpanot ja tiivistää keskeiset ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • hyödyntää monilukutaitoaan monipuolisesti • tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä arvioi tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pyrkii suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä pääosin itsenäisesti hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan tunnistaa kirjoitetun kielen käytänteitä tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä ilmaisee itseään ymmärrettävästi tavanomaisissa puhetilanteissa arvioi tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pääosin ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan pyrkii käyttämään kirjoitetun kielen käytänteitä laatii tyypillisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti ilmaisee itseään ymmärrettävästi puhetilanteissa arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja pyrkii arvioimaan eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta käyttää pääosin kirjoitetun kielen käytänteitä ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää puhekieltä vuorovaikutteisesti kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja pyrkii perustelemaan ne • pyrkii ottamaan viestinnässään toisten näkemykset huomioon • havainnoi sanattoman viestinnän merkityksiä ja vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii asiallisesti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan ja tilanteen • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa loogisesti ja havainnollisesti • viestii toiset huomioiden myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • osaa tulkita sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • pyrkii kehittämään viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laajentaa alansa käsitteistön hallintaa ja kielellisiä käytänteitä • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii pääosin itsenäisesti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti ja pyrkii käyttämään tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee alansa keskeisen käsitteistön ja kielelliset käytänteet • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoa realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti alansa käsitteistöä ja kielellisiä käytänteitä • esittää sekä spontaanin että valmistellun, havainnollisen esityksen omaan alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa sujuvasti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • kehittää alaansa liittyvää kielitaitoaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden vuorovaikutuksessa tunnistaa kielen keskeisiä rakenteita, rekistereitä ja tyylejä tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen omassa vuorovaikutuksessaan tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä lukee kirjallisuuden eri lajeja arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan vuorovaikutuksessa tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä ja ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen teksteihin lukee kirjallisuuden eri lajeja ja analysoi lukemaansa arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitään yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää suppeiden omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien tekstien ja viestien sisällön kertoo suullisesti ja kirjallisesti lyhyesti itsestään ja tutuista asioista omassa työssään ja selviytyy tuttuihin aiheisiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitssee työhön liittyviä suppeita tekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeita, sekä tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alan ammattisanastoa selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekuppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeää kieltä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitssee erityyppisiä työhön liittyviä tekstejä ja tuottaa ammatillisia viestejä, ohjeita tai tilauksia viestii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että digitaalisesti ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä
- selviytyä arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä
- kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä
- hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy alan vuorovaikutustilanteissa hyödyntäen erilaisia apukeinoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää kieltä melko luontevasti alan vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy hyvin alan vuorovaikutustilanteissa ja viestii kohteliaasti käyttää keskustelussa kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja.

Opiskelija selviytyy arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää keskustelussa tuttua sanastoa ja saa selvää hitaahkosta puheesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy jokapäiväiseen elämään liittyvistä tilanteista toisella kotimaisella kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> viestii tilanteeseen sopivalla tavalla ja ottaa vastapuolen reaktion huomioon.

Opiskelija kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kirjoittaa työhön liittyviä tekstejä käyttäen yksinkertaisia lauseita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kirjoittaa keskeisistä työtehtäviin liittyvistä asioista käyttäen tavallisimpia kielelle ominaisia ilmauksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa sujuvasti työtehtäviin liittyviä tekstejä käyttäen keskeisintä sanastoa.

Opiskelija hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii yhdessä muiden kanssa tietoa erilaisista tietolähteistä toisella kotimaisella kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää toisella kotimaisella kielellä tuotettuja tekstejä ja julkaisuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää joustavasti sähköisiä sanakirjoja ja muuta lähdeaineistoa oman alansa kysymysten selvittämiseen.

Opiskelija ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä Suomessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee Suomen kansalliskieliin liittyvät oikeudet ja velvoitteet.

Det andra inhemska språket, finska**Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp**

Den studerande kan

- använda det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt
- förstå olika slags texter och skriva enklare texter på finska
- kan söka information från olika finskspråkiga källor och använda dem i sin kommunikation
- förstå betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande använder det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • förstår enkla instruktioner och tilltal på en arbetsplats • gör sig förstådd i interaktionen med kunder eller kollegor • deltar i vardagliga samtal i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • förstår tydliga instruktioner och samtal i normalt tempo på en arbetsplats • uttrycker sig tydligt och agerar ändamålsenligt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar i olika slags diskussioner i en finskspråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • förstår även i snabbt tempo olika slags instruktioner och diskussioner på en arbetsplats • uttrycker sig väluttryckt och agerar flexibelt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar aktivt i olika slags diskussioner i en finskspråkig arbetsmiljö.

Den studerande förstår olika slags texter och skriver enklare texter på finska.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • förstår innebörden i olika slags texter • skriver korta texter och gör enkla dokument enligt mall
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • förstår innebörden och det centrala innehållet i olika slags texter • skriver texter och gör ändamålsenliga dokument
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • förstår genomgående innebörden och innehållet i olika slags texter • skriver och bearbetar texter enligt respons och gör självständigt ändamålsenliga dokument.

Den studerande söker information från olika finskspråkiga källor och använder dem i sin kommunikation.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från enklare källor och använder dem i sin kommunikation.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från olika källor och använder dem på ett mångsidigt sätt i sin kommunikation.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från olika källor, också svårare, och använder dem på ett flexibelt och kritiskt sätt i sitt arbete.

Den studerande förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.

Den studerande förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och gör sig förstådd i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och arbetar väl i en finskspråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och deltar aktivt i en finskspråkig arbetsmiljö.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Den studerande kan

- diskutera och argumentera på ett säkert och kreativt sätt
- förstå och skriva arbetslivsrelaterade texter
- känna till sina strategier för språkinläring.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande diskuterar och argumenterar på ett säkert och kreativt sätt.

Den studerande diskuterar och argumenterar på ett säkert och kreativt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och motiverar sina åsikter och beaktar även andras åsikter i en diskussion presenterar muntligt ett bekant ämne på ett kreativt sätt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och motiverar på ett övertygande sätt sina åsikter och beaktar även olika åsikter i en diskussion muntligt presentera ett ämne på ett förståeligt och kreativt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och analyserar på ett självkritiskt sätt sina åsikter och kommunicerar på ett konstruktivt sätt i en diskussion kan muntligt presentera även ett mer krävande ämne på ett logiskt och kreativt sätt.

Den studerande förstår och skriver arbetslivsrelaterade texter.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> förstår innebörden i en arbetslivsrelaterad text och kan kortfattat återge dess innehåll skriver korta och enkla yrkesinriktade texter
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> förstår innebörden och det centrala innehållet i en arbetslivsrelaterad text och anknyter informationen till egna erfarenheter skriver yrkesinriktade texter på ett tydligt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> förstår både innebörden och budskapet i en arbetslivsrelaterad text och analyserar textens innehåll skriver väl strukturerade yrkesinriktade texter.

Den studerande känner till sina strategier för språkinläring.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> är medveten om sin personliga inlärningsstrategi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> känner till de svaga och starka sidorna i sin inlärningsstrategi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> prövar nya inlärningsstrategier och inlärningsstilar.

Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- toimia monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä yksinkertaista, hidastempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa tilanteissa • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia lyhyitä viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein toimintaansa koskevaa tavallista sanastoa, viestejä ja ohjeita • pyrkii arvioimaan ja kehittämään kielitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi, ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein ja noudattaa toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä ja ohjeita sekä tekee tarkentavia kysymyksiä • arvioi ja kehittää kielitaitoaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vuorovaikutustilanteissa luontevasti kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo tutuissa tilanteissa toiminnastaan ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä hankkii kysymällä toimintaansa liittyviä lisäohjeita • tuottaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja tekstejä sekä täyttää erilaisia asiakirjoja • tulkitsee oikein toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä, ohjeita ja saamaansa palautetta • arvioi ja kehittää kielitaitoaan monipuolisesti ja oma-aloitteisesti.

Opiskelija hakee tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee vieraskielistä tietoa ohjatusti toimintaansa liittyvistä materiaaleista ja ohjeista • arvioi ja valikoi tietoa ohjatusti tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti toiminnassaan tarpeellista vieraskielistä tietoa • arvioi ja valikoi tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti ja monipuolisesti toimintaansa liittyvää vieraskielistä tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee tiedon valikoimista ja soveltamista koskevat ratkaisunsa • arvioi ja valikoi monipuolisesti ja kriittisesti tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta.

Opiskelija toimii monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tietoisena opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä • pyrkii kohtaamaan ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohdekielellä monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä • kohtaa ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan joustavasti • kohtaa ihmiset esimerkillisen tasavertaisesti ja positiivisella asenteella.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- viestiä vieraalla kielellä työelämän tilanteissa
- toimia aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii vieraalla kielellä työelämän tilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo itsestään ja työtehtävistään sekä vastaa hänelle esitettyihin yksinkertaisiin kysymyksiin • selviytyy yleiskielisistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään myös tavanomaisimpia työtehtäviin liittyviä aiheita • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla, mutta tarvitsee toisinaan ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo ymmärrettävästi itsestään ja alan työtehtävistä, osallistuu keskusteluun sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita • selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo työpaikastaan, työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista melko laajaa sanavarastoa käyttäen sekä ottaen lisäksi selvää muiden maiden vastaavista asioista • selviytyy luontevasti työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään vaativampiakin aiheita • ilmaisee itseään joustavasti tilanteen vaatimalla tavalla.

Opiskelija toimii aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa, miten vieraalla kielellä voi vaikuttaa eri medioita käyttäen toimii vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon keskeisimmät periaatteet ymmärtäen pyrkii ottamaan toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeisiä piirteitä niitä ymmärtäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen eri medioita käyttäen toimii johdonmukaisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet ymmärtäen ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeiset piirteet niitä ymmärtäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen argumentoivasti ja eri medioita luovasti käyttäen toimii johdonmukaisesti ja esimerkillisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet laajasti ymmärtäen ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon eri kulttuurit niitä ymmärtäen.

Toiminta digitaalisessa ympäristössä

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintätekniisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja
- käyttää digitaalisia palveluita ja sovelluksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti osittain ohjatusti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet eri käyttökohteiden mukaisesti • käyttää sujuvasti ja monipuolisesti yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla.

Opiskelija käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista osittain ohjatusti • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään osittain ohjatusti • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia osittain ohjatusti • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii järjestelmällisesti tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään sujuvasti ja monipuolisesti • käyttää ja jakaa monipuolisia digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta järjestelmällisesti • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään
- tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa osittain ohjatusti • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää monipuolisesti sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan.

Opiskelija tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa osittain ohjatusti • jakaa aineistoja työryhmän sisäisesti ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa monipuolista digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa järjestelmällisesti tekijänoikeusohjeistusta.

Taide ja luova ilmaisu

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille
- ilmaista itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- ilmaista itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kulttuurien ja taiteen muotoja työssään tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta ohjatusti havainnoi taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää kulttuurien ja taiteen eri muotoja työssään tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta tunnistaa taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää monipuolisesti kulttuurin ja taiteen muotoja monipuolisesti työssään tunnistaa monipuolisia esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta tunnistaa monipuolisesti taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille.

Opiskelija ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kehittää omaa luovaa ilmaisuaan osittain ohjatusti ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää omaa luovaa ilmaisuaan ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää tavoitteellisesti omaa luovaa ilmaisuaan ilmaisee itseään monipuolisesti taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa.

Opiskelija ilmaisee itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovaa kirjoittamista • hyödyntää kirjoittaessaan kuvitteellisia tekstejä • tunnistaa kaunokirjallisuudesta esimerkkejä työnsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovan kirjoittamisen erilaisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan erilaisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää kaunokirjallisuutta työnsä tukena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovan kirjoittamisen monipuolisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan monipuolisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää monipuolista kaunokirjallisuutta työnsä tukena.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- havainnoida ja kerätä tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä
- suunnitella ja kokeilla teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija havainnoi ja kerää tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi kulttuuriympäristöään yhdessä muiden kanssa • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä työskentelynsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta työskentelynsä tueksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi monipuolisesti kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemistaan näkökulmista työskentelynsä tueksi.

Opiskelija suunnittelee ja kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja • kokeilee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen monipuolisesti luovan ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista monipuolisesti luovan ilmaisun keinoin.

2.37. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- tehdä laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset ja soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- tehdä havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää
- arvioida oman alan matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tekee laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset sekä soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee omaan alaan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut toteuttaa mittayksiköiden muunnokset tekee ohjeiden avulla yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia havaitsee suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa sujuvasti oman alan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut toteuttaa itsenäisesti mittayksiköiden muunnokset tekee yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia havaitsee ja tunnistaa suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa oman alan ja arkielämään tarvittavia laskutoimituksia, kuten peruslaskutoimituksia ja prosenttilaskuja, sekä arvioi tulosten tarkkuustasoa toteuttaa itsenäisesti ja sujuvasti mittayksiköiden muunnokset tekee arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä ymmärtää suureiden välisen riippuvuuden ja verrannollisuuden.

Opiskelija tekee havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset ratkaisee käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee sujuvasti tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset ratkaisee alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa työtehtäviin pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia ja arvioi tuloksia ratkaisee oman alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen.

Opiskelija käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä, keskeisiä matemaattisia ongelmia hyödyntäen peruslaskutoimituksia • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen tarvitteiden ajoittain ohjausta • käyttää laskinta ja muita teknisiä apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja tarvitteiden ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käyttää sujuvasti laskinta ja muita apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa matemaattisia menetelmiä omaan alaan liittyvien ongelmien asetteluun ja ratkaisemiseen sekä arvioi tulosten luotettavuutta ja tarkkuustasoa • käyttää matemaattisia yhtälöitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti laskimen ja muiden apuvälineiden, kuten matemaattisten ohjelmistojen, ominaisuuksia ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita, piirroksia ja muuta tilastollisesti tuotettua materiaalia työelämän matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti ja sujuvasti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja.

Opiskelija arvioi tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan arvioi käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan sekä tunnistaa mahdollisia virhelähteitä arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja suuruusluokan mahdolliset virhelähteet huomioiden arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta ja arvioi mahdollisia muita ratkaisumenetelmiä tulosten aikaansaamiseksi.

Opiskelija arvioi oman alan matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ratkaista omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelöllä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla
- hankkia, ryhmitellä ja tulkita matemaattista tietoa
- tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkita graafisia esityksiä ja laskea todennäköisyyksiä
- arvioida matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa
- soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa
- arvioida matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä tarviten ajoittain ohjausta • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä omaan alaan liittyvien matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • ratkaisee tavanomaisia arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee itsenäisesti ja johdonmukaisesti omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • mallintaa ja ratkaisee arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä arvioiden niiden käytettävyyttä.

Opiskelija hankkii, ryhmittelee ja tulkitsee matemaattista tietoa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omaan alaan liittyvää keskeistä matemaattista tietoa • kerää ja ryhmittelee graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja vertailee omaan alaan liittyvää matemaattista tietoa tarpeen mukaan käyttäen lähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä • kerää, ryhmittelee ja analysoi graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa, arvioi ja tekee johtopäätöksiä omaan alaan liittyvästä matemaattisesta tiedosta • kerää tietoa monipuolisesti soveltaen ja käyttäen tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ja ryhmittelee niiden pohjalta tietoa erilaisiin tarpeisiin.

Opiskelija tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkitsee graafisia esityksiä ja laskee todennäköisyyksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ohjattuna tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee yksinkertaisia todennäköisyyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee todennäköisyyksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa itsenäisesti alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee itsenäisesti todennäköisyyksiä.

Opiskelija arvioi matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa yksinkertaisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja hahmottaa tuloksen suuruusluokan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa monivaiheisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan.

Opiskelija soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta johtopäätöksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee monivaiheisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä.

Opiskelija arvioi matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa matemaattisessa osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan matemaattisessa osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi omaa matemaattista osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä
- huomioida kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään
- arvioida oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava tavanomaisia fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa tarviten ajoittain ohjausta käyttää fysiikan taitojaan työssään ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava ja perustelee fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa käyttää fysiikan taitojaan työssään monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava ja perustelee monipuolisesti fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa soveltaa fysiikan taitojaan monipuolisesti työssään.

Opiskelija huomioi kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa tavanomaisia kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja perustelee kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja perustelee monipuolisesti kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa vastuullisesti huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta.

Opiskelija arvioi oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan
- tehdä kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- käsitellä kokeellisia mittaustuloksia ja analysoida havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- arvioida fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kuvaa ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää johdonmukaisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää itsenäisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään.

Opiskelija tekee kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä tarviton ajoittain ohjausta • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista tarviton ajoittain ohjausta • tekee mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa arkielämään ja omaan alaan liittyvistä kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista • tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laskee itsenäisesti pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista monipuolisia tietolähteitä hyödyntäen • suunnittelee ja tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen.

Opiskelija käsittelee kokeellisia mittaustuloksia ja analysoi havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta tarviten ajoittain ohjausta • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta johdonmukaisesti • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä havainnollisesti • arvioi itsenäisesti mittaustulosten luotettavuutta ja tekee niistä johtopäätöksiä • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.

Opiskelija arvioi fysiikan ja kemian osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omat vahvuudet ja kehittämiskohteet fysiikan ja matematiikan osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita fysiikan ja kemian osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi omaa fysiikan ja kemian osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

2.38. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014)

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii osana suomalaista yhteiskuntaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita tuntee kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia selvittää joitain yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet tuntee erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistäen tuntee hyvin kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet tuntee monipuolisesti erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena.

Opiskelija toimii yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutena kuluttajana hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa osittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja tarkoituksenmukaisesti toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii tiedostavana yhteiskunnallisten palveluiden käyttäjänä toimii vastuullisesti tiedostaen hyvin oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana hankkii aktiivisesti tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa.

Opiskelija suunnittelee omaa talouttaan ja arvioi siihen liittyviä riskejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yhteiskuntaan ja omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa tunnistuen eri tilanteiden riskitekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja ennakoi omaan taloudelliseen tilanteeseensa vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja järjestelmällisesti ja monipuolisesti asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita, seuraa niiden toteutumista ja tarvittaessa tarkentaa tavoitteitaan ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa, toimii suunnitelmallisesti tavoitteiden saavuttamiseksi ja ottaa huomioon eri tilanteiden riskitekijöitä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- arvioida alansa merkitystä yhteiskunnassa
- tulkita kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa joistakin yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen toimintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa aktiivisesti yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan tavoitteellisesti.

Opiskelija arvioi alansa merkitystä yhteiskunnassa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ja arvioi alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ja arvioi alansa yhteiskunnallista keskustelua osallistuen siihen jollakin tavalla • arvioi ja seuraa monipuolisesti toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä.

Opiskelija tulkitsee kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa taloutta koskevaa uutisointia • selvittää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen • kertoo esimerkkejä kansantalouden peruskäsitteistä ja keskeisistä toimijoista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin, työllisyyteen ja tulevaisuuteen • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja tunnistaa keskeiset toimijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa aktiivisesti taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen ja pohtii monipuolisesti teemaa • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat ja arvioi niiden merkitystä kansantaloudelle.

Työelämässä toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita
- solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- toimia osana työyhteisöä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta osittain ohjatusti • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeisiä periaatteita • tietää esimerkkejä alansa ammatillisista verkostoista • tunnistaa alansa työtehtävissä tarvittavaa osaamista osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa keskeiset ammatilliset verkostot • tunnistaa alansa eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee ja ymmärtää työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa ammatilliset verkostot ja osallistuu niiden toimintaan • tunnistaa monipuolisesti eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista.

Opiskelija osaa solmia työsopimuksen työnantajan kanssa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön osittain ohjattuna • tarkistaa työsopimuksen sisällön yhteistyössä asiantuntijan kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön käyttäen tarvittaessa asiantuntija-apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy kattavasti oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön itsenäisesti ja keskustelee työehdoista työnantajan kanssa.

Opiskelija toimii osana työyhteisöä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita osittain ohjatusti • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja sekä toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa ja muuttuvissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita ottaen huomioon myös erityistilanteet • käyttää ja huolehtii työssään tarkoituksenmukaisesta suojavaatetuksesta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä edistäen yhteisön hyvinvointia.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- toimia työyhteisön jäsenenä
- toimia erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii työyhteisön jäsenenä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä osittain ohjattuna työskentelee pääsääntöisesti työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti noudattaa sovittuja toimintatapoja ja tunnistaa omien toimintatapojensa kehittämiskohteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää omia toimintatapojaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman ja muiden roolit työyhteisön jäsenenä työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti arvioiden sitä ja esittäen kehittämissideoita noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää aktiivisesti omia toimintatapojaan.

Opiskelija toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti osittain ohjattuna toimii ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti toimii erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti ja joustavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa ottaen muut huomioon kehittää aktiivisesti vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti toimii luontevasti erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja kehittämiseksi.

Opiskelija selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla osittain ohjatusti löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> etsii itsenäisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> etsii itsenäisesti ja monipuolisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta.

Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla tarviton rohkaisua • seuraa satunnaisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa itsenäisesti kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • seuraa oma-aloitteisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan säännöllisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja tunnistaa itsenäisesti omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja arvioi realistisesti omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja sen edistämisestä • seuraa sitoutuneesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista dokumentoimalla ja tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan itsenäisesti sekä tekee tarvittavia muutoksia.

Opiskelija tekee tutkintoon ja uraansa koskevia valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy itselleen sopiviin uravaihtoehtoihin hyödyntäen tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • perehtyy oman tutkinnon muodostumiseen, tutkinnossa vaadittaviin suorituksiin ja valinnan mahdollisuuksiin, jotka edistävät omaa työelämään sijoittumista • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä ohjatusti • tunnistaa ja kokeilee erilaisia oppimisympäristöjä osaamisen hankkimisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää itselleen sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi käyttäen erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet, jotka edistävät työelämään sijoittumista ja omaa urasuunnitelmaa • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä oma-aloitteisesti • käyttää erilaisia oppimisympäristöjä osaamisensa hankkimisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa pohjalta käyttäen aktiivisesti erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet tehden itsenäisesti uraansa edistäviä valintoja ja päätöksiä • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä aktiivisesti ja sitoutuneesti • käyttää ja valitsee omaa ammatillista kehittymistään tukevia oppimisympäristöjä.

Opiskelija hankkii tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää jatkokoulutukseen liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista ja suunnittelee omaa urasuunnitelmaansa • perehtyy jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sujuvasti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii monipuolisesti tietoa itselleen sopivista erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja tekee urasuunnitelman • perehtyy monipuolisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii aktiivisesti tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja hyödyntää tietoa omassa urasuunnitelmassaan • perehtyy aktiivisesti ja oma-aloitteisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin.

Opiskelija valmistautuu tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja uravaihtoehtoihin • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja harjoittelee osaamisensa esittelyä • hakee työpaikkoja tarviton ajoittain ohjausta hakujärjestelmien ja -menetelmien käytössä • päivittää urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy monipuolisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja kartoittaa itselleen sopivia uravaihtoehtoja • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan kattavasti • hakee työpaikkoja ja käyttää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä sujuvasti • päivittää omatoimisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää systemaattisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamat mahdollisuudet, niiden työympäristöt ja realistiset uravaihtoehdot oman suunnitelman pohjalta • tekee persoonallisen ja myyvän omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan innostavasti ja kattavasti • hakee itsenäisesti työpaikkoja ja hyödyntää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä monipuolisesti ja sujuvasti • päivittää aktiivisesti ja itsenäisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä edistäen.

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii yrityksen tavoitteita edistäen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa kuvaa organisaation liiketoimintamallin osittain ohjatusti toimii taloudellisesti tunnistaen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuvaa yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa kuvaa organisaation liiketoimintamallin toimii tehtävissään taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistaen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuvaa alansa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa ja ennakoii alan tulevia kehitysnäkymiä kuvaa organisaation liiketoimintamallin itsenäisesti toimii tehtävissään oma-aloitteisesti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistaen työnsä vaikutukset organisaation tulokseen.

Opiskelija ideoi liikeidean ja arvioi sen toteuttamismahdollisuuksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean osittain ohjatusti löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä selvittää liikeidean edellyttämiä taloudellisia resursseja kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti löytää yrityksen perustamista tukevat keskeiset palvelut ja tietolähteet arvioi liikeidean edellyttämiä taloudellisia ja toiminnallisia resursseja kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä ja tunnistaa yritystoiminnan riskejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti ja arvioi sen toimivuutta löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä hyödyntäen eri kanavia arvioi liikeidean edellyttämien taloudellisten ja toiminnallisten resurssien saatavuuden kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja ja arvioi yhteistyömahdollisuuksia arvioi realistisesti valmiuksiaan toimia yrittäjänä tiedostaen yritystoiminnan riskit.

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- arvioida toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyttä
- edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija huolehtii terveydestään ja toimintakyvystään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii osittain ohjattuna tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen toteuttamiskelpoisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon mm. liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen päivittäisissä toiminnoissa edistää osittain ohjattuna terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi tavoitteidensa toteutumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> etsii tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen yksilöllisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä monipuolisesti huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi edistää terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi realistisesti oman toimintansa vaikutuksia ja tavoitteidensa toteutumista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> etsii monipuolista tietoa ikäluokkansa terveyseroista ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen tilannekohtaisesti päivitettävän ja monipuolisen suunnitelman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi edistää terveyttään ja hyvinvointiaan aktiivisesti ja arvioi realistisesti suunnitelman toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista hyödyntäen arvioinnissa myös muilta saamaansa palautetta.

Opiskelija arvioi toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyttä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, yhteistyössä muiden kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työkyvyn kehittämisen merkityksen tarvitin ajoittain ohjausta • selvittää ohjattuna ergonomian vaikutukset työkykyyn
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojensa kehittämistarpeita • ottaa työssään monipuolisesti huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn erilaisissa työympäristöissä.

Opiskelija edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen tavallisimmista hyödyistä ja vaatimuksista opiskelu- ja työkyvylle sekä ottaa tiedot joiltain osin huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • harjoittaa joiltakin osin opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti erilaisissa liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon fyysisistä toimintakykyä edistävässä suunnitelmassaan huomioiden myös alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon • kehittää oma-aloitteisesti ja monipuolisesti opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti ja parhaansa yrittäen kaikissa liikuntatilanteissa edistäen opiskelu- ja työkykyään.

Opiskelija ehkäisee tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa • antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa, tunnistaa osaamisensa rajat ja hakee lisäapua nopeasti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee tilanteen niin vaatiessa lisäapua nopeasti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii huolellisesti ja ehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee oikea-aikaisesti lisäapua • estää toiminnallaan lisätapaturmien syntymistä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla
- edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa reilun pelin periaatteita • käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa itsenäisesti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteiden toteutumista • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja • arvioi perustellusti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä.

Opiskelija edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii opiskelijaryhmän jäsenenä osallisuutta edistävästi ja osallistuu opiskelijoille järjestettyihin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia ja osallisuutta edistävästi.

Kestävän kehityksen edistäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet
- pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen käyttäen apuna asiantuntijoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön tuoden esille esimerkkejä näistä tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa kokonaisvaltaisesti ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön esittäen soveltamiskohteita tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti ja eri ulottuvuuksien näkökulmasta.

Opiskelija ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen tunnistaa tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden määrittää jonkin tuotteen elinkaaren yleisellä tasolla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen ja arvioi sen merkitystä arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden määrittää jonkin tuotteen elinkaaren itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen, arvioi sen merkitystä ja esittää kehittämismahdollisuuksia arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden esittäen tarvittavia uudistamistarpeita määrittää jonkin tuotteen elinkaaren ymmärtäen kokonaisvaikutukset.

Opiskelija pohtii ratkaisuja eettisistä näkökulmista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työhön liittyviä joitakin vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii omien ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta yhdessä muiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa monipuolisesti työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii ja analysoi omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta erilaisten eettisten näkökulmien mukaisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- arvioida kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan
- suunnitella kestävä kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja
- toimia kestävä kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan
- arvioida kestävä kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija arvioi kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen jostakin näkökulmasta (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen tai kulttuurinen) työyhteisön jäsenten kanssa yhdessä • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät ohjeiden mukaisesti • valitsee yhdessä työyhteisön jäsenten kanssa, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) itsenäisesti • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät • valitsee, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää tehden joitakin aloitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) kattavasti • arvioi työpaikan tai alan kestävään kehityksen vaikuttavat tekijät kokonaisvaltaisesti • valitsee, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää perustellen ratkaisunsa ja tehden tarvittavia aloitteita.

Opiskelija suunnittelee kestävän kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat ohjeiden mukaisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit yhteistyössä muiden kanssa • osallistuu tarvittavan yhteistyön määrittämiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen itsenäisesti • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit • suunnittelee tarvittavan yhteistyön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee selkeät ja konkreettiset tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat realistisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit realistisesti • suunnittelee yhteistyön muodot ja osallistamistavat.

Opiskelija toimii kestävän kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa työyhteisön jäsenten kanssa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen • osallistuu yhteistyöhön muiden kanssa pyrkien muiden motivoimiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen välittäen muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan ennalta määritellyllä menetelmällä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa tehden siihen tarvittavat muutokset tilanteen edellyttäessä • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen, välittää muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista ja esittää aktiivisesti muutosehdotuksia • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan tilanteeseen sopivia menetelmiä käyttäen.

Opiskelija arvioi kestävän kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana käyttäen apuna tarvittavaa tukea • esittää kehittämistarpeita ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen • esittää selkeät kehittämistarpeet ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen ja arvioi prosessin onnistumista • esittää selkeät ja kehittämistarpeet ja perustellun jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi.

3. Arviointiasteikko

T2 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi T1-tason, mutta ei yllä H3-tasolle.

H4 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi H3-tason, mutta ei yllä K5-tasolle.